

ΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ  
ΣΧΟΛΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ  
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ : « Χορήγηση της δοκιμασίας αφηγηματικού λόγου –  
ERRNI σε παιδιά Β τάξης δημοτικού και σύγκριση της επίδοσης τους  
με την κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ (πilotική έρευνα).»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ : Γκούμα Καλλιόπη

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: κα. Κωτσοπούλου Αγγελική

ΠΑΤΡΑ 2008

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

|          |   |         |
|----------|---|---------|
| I        | Ευχαριστίες.....                                      | 4 σελ.  |
| II       | Περίληψη.....   | 5 σελ.  |
| III      | Abstract.....   | 7 σελ.  |
| IV       | Εισαγωγή.....   | 9 σελ.  |
| V        | Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας.....                         | 12 σελ. |
| VI       | Μεθοδολογία.....                                      | 22 σελ. |
| VI.1     | Υποκείμενα.....                                       | 22 σελ. |
| VI.2     | Πλαίσιο έρευνας.....                                  | 23 σελ. |
| VI.3     | ERRNI .....   | 23 σελ. |
| VI.3.1   | Κλίμακα - περιεχόμενο ιδεών αρχικής αφήγησης ιστορίας |         |
| VI.3.1.1 | Διαδικασία χορήγησης.....                             | 24 σελ. |
| VI.3.1.2 | Βαθμολόγηση.....                                      | 24 σελ. |
| VI.3.2   | Κλίμακα - περιεχόμενο ιδεών ανάκλησης ιστορίας        |         |
| VI.3.2.1 | Διαδικασία χορήγησης.....                             | 25 σελ. |
| VI.3.2.2 | Βαθμολόγηση.....                                      | 25 σελ. |
| VI.3.3   | Κλίμακα MME ανά λέξη                                  |         |
| VI.3.3.1 | Διαδικασία χορήγησης.....                             | 26σελ.  |
| VI.3.3.2 | Βαθμολόγηση.....                                      | 27σελ.  |
| VI.3.4   | Κλίμακα αντίληψης                                     |         |
| VI.3.4.1 | Διαδικασία χορήγησης.....                             | 27σελ.  |
| VI.3.4.2 | Βαθμολόγηση.....                                      | 28σελ.  |
| VI.3.5   | Κλίμακα λήθης.....                                    | 28σελ.  |
| VI.3.5.1 | Βαθμολόγηση.....                                      | 29σελ.  |
| VI.4     | ΑΘΗΝΑ τεστ – κλίμακα Λεξιλόγιο                        |         |
| VI.4.1   | Διαδικασία χορήγησης.....                             | 30σελ.  |
| VI.4.2   | Βαθμολόγηση.....                                      | 30σελ.  |
| VII      | Στατιστική Ανάλυση.....                               | 32σελ.  |

|      |                    |        |
|------|--------------------|--------|
| VIII | Αποτελέσματα ..... | 34σελ. |
| IX   | Συζήτηση.....      | 52σελ. |
| X    | Επίλογος.....      | 55σελ. |
| XI   | Βιβλιογραφία.....  | 57σελ. |

#### ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

|     |                             |        |
|-----|-----------------------------|--------|
| I   | Πρωτόκολλο απαντήσεων.....  | 59σελ. |
| II  | Περιεχόμενο Ιδεών.....      | 61σελ. |
| III | Συγκεντρωτικός Πίνακας..... | 62σελ. |

## I. ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απονέμονται προς την καθηγήτρια κα. Α. Κωτσοπούλου για την καθοδήγηση και την εποπτεία της για την αποπεράτωση αυτής της πτυχιακής εργασίας. Επιπλέον, αποδίδονται ευχαριστίες στον διευθυντή του 60<sup>ου</sup> Δημοτικού σχολείου Πατρών κ. Κ. Γιαννόπουλο και στον προϊστάμενο του 5ου γραφείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης Πατρών, που υπάγεται το σχολείο, κ. Α. Παπανικολάου, που επέτρεψαν την είσοδο του ερευνητή στο σχολείο για να διεξάγει την έρευνα. Ευχαριστούμε τους εκπαιδευτικούς Βάσω Διονυσοπούλου και Μαρία Μαρινάκη που διευκόλυναν στην γνωριμία του ερευνητή με τα παιδιά αλλά και στην συλλογή του δείγματος. Τέλος, ευχαριστίες αποδίδονται στον κ. Πιερακέα για την συμβολή του στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας.

## II. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο σκοπός αυτής της πτυχιακής εργασίας είναι να διερευνηθεί σε πιλοτικό επίπεδο η καταλληλότητα της δοκιμασίας του αφηγηματικού λόγου - ERRNI στα ελληνόπουλα. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει στην χώρα μας κανένα σταθμισμένο λογοθεραπευτικό τεστ αφηγηματικού λόγου, κρίθηκε αναγκαίο να ερευνηθεί η καταλληλότητα αυτού του τεστ, που διατηρεί δυο σημαντικά πλεονεκτήματα. Καλύπτει μεγάλο εύρος ηλικιών, από την προσχολική μέχρι την ενήλικη ηλικία και εξετάζει τη γλωσσική έκφραση και τη γλωσσική αντίληψη πέρα από το επίπεδο πρότασης.

Το δείγμα της έρευνας ήταν 17 παιδιά που φοιτούσαν στην Β Δημοτικού, 8 αγόρια, ηλικίας από 7;8 έως 8;6 χρονών και 9 κορίτσια, ηλικίας από 7;5 έως 8;2 χρονών. Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων, αν και το δείγμα είναι μικρό, έδειξαν ότι όλες οι κλίμακες του τεστ ERRNI: Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης, Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας, Αντίληψη ερωτήσεων, Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη και Λήθη, όπως και η σταθμισμένη κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ, ακολουθούν κανονική κατανομή, προσδίδοντας μια εικόνα εγκυρότητας. Υπάρχει στατιστικά σημαντική συσχέτιση ( $r=0,494$ ,  $p<0,05$ ) μεταξύ των (εκατοστιαίων) τιμών της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test, όπως και μεταξύ των (εκατοστιαίων) τιμών της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test ( $r=0,650$ ,  $p<0,01$ ). Επίσης, δεν υπάρχει στατιστική διαφορά μέσα από το t-test κατά ζεύγη του μέσου σκορ κάθε κλίμακας του ERRNI με την κλίμακα Λεξιλόγιο. Τέλος, η σύγκριση των μέσων σκορ ανάμεσα στα αγόρια και στα κορίτσια στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης, στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης και στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά test δεν προσδίδει στατιστική διαφορά.

Από την μελέτη αυτή, παρόλο το μικρό αριθμό δείγματος, το συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η δοκιμασία αφηγηματικού λόγου ERRNI θα μπορούσε να είναι μια έγκυρη δοκιμασία για τη χορήγηση στα ελληνόπουλα.

### III. ABSTRACT

The purpose of this dissertation is to examine in a pilot design the reliability of the test “Expression, Reception and Recall of Narrative Instrument (ERRNI)” in Greek children. Considering that there aren’t any standardized test of narratives in Greek, it is necessary to examine the reliability of this narrative test, which has two important advantages. First, it covers a great range of ages, from preschool age to adulthood and second, language production and language reception is being examined beyond the level of the sentence.

The sample consisted of 17 children grade to children, 8 boys ( ages : 7;8 to 8;6) and 9 girls (ages : 7;5 to 8;2). The results of the statistical analyses, despite the fact that the number of the subjects was small, indicated that all the scales of this narrative test, such us the Story Content of Initial Story-telling, the Story Content of Recalling story, Comprehension of Questions, Mean Length of Utterance in words (MLUw) and Forgetting, as well as the standardised scale Vocabulary of the Athina test, follow normal distribution, an indication of the reliability of ERRNI. There is an important statistical correlation ( $r=0,494$ ,  $p<0,05$ ) between the percentile of the scale Story Content of the initial Story-telling and that of the Vocabulary of Athina test. There is also an important statistical correlation ( $r=0,650$ ,  $p<0,01$ ) between the percentile of the scale Story Content of Recalling and that of the Vocabulary of Athina test.

In addition, there is no statistical difference between the average score of every scale of ERRNI and the Vocabulary scale of Athina test, in the t- test analysis. Finally, the comparison of the average score between boys and girls in the scale Story Content of Initial Story-telling, the scale Story Content of Recalling story and the scale Vocabulary of the Athina test doesn’t show any statistical difference.

Despite the small amount of subjects, this report shows that the narrative instrument (ERRNI) could be a reliable test for administration to the Greek children.



#### IV. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αφήγηση είναι μια μορφή προφορικής επικοινωνίας και ψυχαγωγίας, οι ρίζες της οποίας βρίσκονται στην εποχή που ο άνθρωπος άρχισε να χρησιμοποιεί τον λόγο για να επικοινωνήσει. Συνεπώς, η αφήγηση ως προϊόν του προφορικού λόγου αποτέλεσε για την ανθρώπινη κοινωνία ως βασικό μέσο ψυχαγωγίας, προσπάθειας εξήγησης φυσικών φαινομένων, ερμηνείας ανθρώπινων πράξεων και μεταφοράς ιστορικών γεγονότων για διατήρηση στην μνήμη των επόμενων γενεών. Η αφήγηση παραμυθιών και ιστοριών από ενήλικες στα παιδιά, υπάρχει σε όλους τους πολιτισμούς και κουλτούρες, από τις πρωτόγονες έως τις πιο εξελιγμένες, διότι, σύμφωνα με τον ψυχολόγο Betelheim και τον παιδαγωγό Froebel είναι πολύ σημαντική για την ισορροπημένη γλωσσική και ψυχοσυναισθηματική εξέλιξη των παιδιών και την διάπλαση του χαρακτήρα τους. Η αφηγηματική ικανότητα ενός καλού παραδοσιακού αφηγητή ή «λαϊκού παραμυθά» προϋποθέτει πλούσιο λεξιλόγιο, καλή μνήμη για πολύωρη αφήγηση, ευρυθμία, καλό χειρισμό της έντασης της φωνής του, χιούμορ, φαντασία, εσωτερίκευση αφηγηματικού υλικού, εκφραστικότητα και παραστατικότητα.

Η ικανότητα αφήγησης στα παιδιά ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους λογοπεδικούς – λογοθεραπευτές. Οι παραδοσιακές σταθμισμένες λογοθεραπευτικές αξιολογήσεις που εκτιμούν τις γλωσσικές εκφραστικές δεξιότητες, όπως δοκιμασίες επανάληψης προτάσεων με ποικίλη περιπλοκότητα, συμπλήρωσης ή σχηματισμού προτάσεων, περιγραφή εικόνων και άλλες αξιολογούν την γνώση της δομής του λόγου. Δεν γνωρίζουμε, όμως, κατά πόσο αντανακλούν την φυσικότητα του λόγου και τις επικοινωνιακές ικανότητες του ατόμου στην καθημερινή ζωή. Σύμφωνα με τους Tager & Flusberg, (1995), ένας λόγος για να μελετηθεί η αφήγηση σε κλινικούς πληθυσμούς είναι ότι η αφήγηση, ως αξιολογητικό εργαλείο, είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο εργαλείο, στην αναγνώριση

προβλημάτων λόγου, που δεν μπορούν τα σταθμισμένα γλωσσικά τεστ να ανιχνεύσουν.

Η χρησιμότητα ενός λογοθεραπευτικού εργαλείου αξιολόγησης που χρησιμοποιεί την αφήγηση ως μέσο εκμείευσης ελεύθερου λόγου πιθανότατα θα αποδειχτεί μεγάλη. Το προϊόν αυτό έναντι άλλων όπως το δείγμα λόγου μέσω συνέντευξης ή συζήτησης μπορεί να αποκαλύψει περισσότερες πλευρές των γλωσσικών δεξιοτήτων. Οι αφηγηματικές δοκιμασίες αποδεικνύονται χρήσιμες στην διαφοροποίηση παροδικών και μακροχρόνιων γλωσσικών προβλημάτων, (Bishop & Edmundson, 1987) όπως και αποτελούν προγνωστική παράμετρο ακαδημαϊκής επιτυχίας, κυρίως όσον αφορά στην αναγνωστική κατανόηση. ( Feagans & Applebaum, 1986)

Στην διεθνή βιβλιογραφία βρίσκουμε λίγες προσπάθειες στάθμισης αφηγηματικών μετρήσεων ( Bishop, 2007). Με εξαίρεση το Bus Story ( Renfrew, 1991), που σχεδιάστηκε για παιδιά ηλικίας τριών έως έξι χρονών, αλλά παρουσίασε μειονεκτήματα ως προς την στατιστική ευαισθησία των αποτελεσμάτων, καθώς και το Assessment of Comprehension & Expression (Adams, 2001) που είναι κατάλληλο μόνο για παιδιά έξι έως έντεκα χρονών, δεν υπάρχουν άλλα τεστ αφηγηματικού λόγου. Έτσι θεωρήθηκε σκόπιμη η δημιουργία ενός τεστ αφηγηματικής δοκιμασίας που να περιλαμβάνει δυο κριτήρια. Πρώτον, να καλύπτει μεγαλύτερο εύρος ηλικιών, με περιεχόμενο κατάλληλο για άτομα από την προσχολική μέχρι την ενήλικη ηλικία και δεύτερον, να εξετάζεται, εκτός της γλωσσικής παραγωγής, η γλωσσική αντίληψη πέρα από το επίπεδο πρότασης. Ο λόγος είναι ότι τα παιδιά με Ειδική Γλωσσική Διαταραχή δεν μπορούν πάντα να κωδικοποιήσουν την αφηγηματική πληροφορία επαρκώς και να υπολογίζουν τις αιτιολογικές σχέσεις των γεγονότων, έτσι περιορίζονται σε επιφανειακές λεπτομέρειες της ιστορίας.

(Bishop & Adams,1992). Το τεστ αυτό δημιούργησε η Bishop και ονομάζεται Expression, Reception and Recall of Narrative Instrument ( ERRNI).

Ο σκοπός αυτής της εργασίας είναι να διερευνηθεί σε πιλοτικό επίπεδο πόσο κατάλληλη είναι για τα ελληνόπουλα η δοκιμασία του αφηγηματικού λόγου ERRNI. Το γεγονός ότι δεν έχει κατασκευαστεί και σταθμιστεί στην Ελλάδα, ως τις μέρες μας, κανένα παρόμοιο εργαλείο αξιολόγησης της αφήγησης, ούτε υπάρχει κάποιο ξενόγλωσσο που να έχει μεταφραστεί και σταθμιστεί στην ελληνική γλώσσα, καθιστά αναγκαία την πραγματοποίηση αυτής της πιλοτικής έρευνας. Εάν τα αποτελέσματα δείξουν την καταλληλότητα του ERRNI για την ελληνική πραγματικότητα, θα συνεχιστούν οι έρευνες για την πιθανή στάθμιση του, με όποιες απαραίτητες τροποποιήσεις εικόνων ή ερωτήσεων απαιτούνται για την προσαρμογή του στην ελληνική κουλτούρα.

## V. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ-ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Η ικανότητα συνομιλίας σε σταδιακά αυξανόμενου μήκους συζητήσεις με ώριμους συνομιλητές, οδηγεί τα παιδιά στην εξέλιξη του αφηγηματικού λόγου και μεταγενέστερα στις προφορικές και γραπτές εκθέσεις, που στοχεύουν στην επεξήγηση ενός γεγονότος, στην παροχή οδηγιών και στον τεκμηριωμένο λόγο με επιχειρήματα.

Οι αφηγήσεις είναι διηγήσεις ιστοριών που σχετίζονται με γεγονότα του παρελθόντος. (Labov & Waletzky, 1967). Οι ώριμες αφηγήσεις παρουσιάζουν όχι μόνο την πλοκή της ιστορίας, αλλά εμπλέκουν τον ακροατή να σχηματίσει μια άποψη για τα κίνητρα και τις συνέπειες των συσχετιζόμενων γεγονότων. Οι αφηγήσεις είναι ένας θεμελιώδης τρόπος, με τον οποίο οι άνθρωποι κωδικοποιούν και κάνουν αισθητές τις εμπειρίες τους. (Labov & Waletzky, 1967, Bruner, 1986)

Ο αφηγηματικός λόγος, εξαιτίας της πολυπλοκότητας του, έχει θεωρηθεί ως αναπτυξιακός δείκτης ποικίλων πλευρών χρήσης της γλώσσας, όπως γνωστικής και κοινωνικής ικανότητας, σημασιολογικής ικανότητας- λεξιλογίου, ικανότητας σφαιρικής οργάνωσης περιεχομένου, επάρκειας της γραμματικής δομής και του τοπικού επιπέδου γλωσσικής οργάνωσης.

Στην αφήγηση δεν υπάρχει άμεση επικοινωνιακή βοήθεια από τον συνομιλητή όπως στην συζήτηση. Συνεπώς, παρατηρείται μειωμένη καταληπτότητα ολοκληρωμένων φράσεων από τον ακροατή, μειωμένη ευρυθμία και αυξημένο μήκος εκφοράς. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η αφήγηση είναι αποτέλεσμα υψηλότερων απαιτήσεων σχεδιασμού και μεγαλύτερης διάρκειας παραγωγής ομιλίας (Wagner et al, 2000) . Ο αριθμός των παύσεων και των επαναλήψεων είναι μεγαλύτερος στα παιδιά με γλωσσικές και μαθησιακές διαταραχές, σε

σχέση με τα παιδιά με τυπική γλωσσική ανάπτυξη. (Maclachlan & Chapman, 1988)

Μέχρι την έναρξη της σχολικής ηλικίας, έχει κατακτηθεί το βασικό ρεπερτόριο αφηγηματικής ικανότητας. (Wolf, 1985). Συνήθως, τα παιδιά που δεν έχουν κατακτήσει τις βασικές αφηγηματικές ικανότητες αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να αποτύχουν στην συζήτηση με τους συμμαθητές και δασκάλους μέσα στην τάξη ( Gee, 1985., Michaels, 1981) καθώς και στην ανάγνωση (Westby, 1989). Η πεποίθηση ότι τα παιδιά μαθαίνουν να διαβάζουν πολύ αργότερα απ' ό,τι να μιλούν αντικρούεται (Cox et al, 1997., Sulzby, 1985a, 1994), καθώς η εκμάθηση ομιλίας και ανάγνωσης είναι αμοιβαία συσχετιζόμενες και η ανάπτυξη του γραπτού λόγου επιδεικνύεται στην προφορική επικοινωνία.

Συνεπώς, η αφηγηματική ικανότητα είναι ένας προγνωστικός δείκτης της σχολικής επιτυχίας για παιδιά με γλωσσικές και μαθησιακές διαταραχές, καθώς είναι χρήσιμη στην διαφοροποίηση των παροδικών από τις επίμονες γλωσσικές δυσκολίες. (Bishop & Edmundson, 1987., Feagans & Appelbaum, 1986.)

Οι παροδικές γλωσσικές δυσκολίες αναφέρονται στα παιδιά, που είχαν ιστορικό γλωσσικής καθυστέρησης σε προνηπιακή ηλικία, αλλά επειδή αντισταθμίστηκε σύντομα, μέχρι τις πρώτες τάξεις του δημοτικού δε έδειξαν αναγνωστικά και μαθησιακά προβλήματα. ( Bishop & Adams, 1999., Whitehurst & Fischel, 1994 ) Παρόλα αυτά, όσο αυξάνονται οι σχολικές απαιτήσεις σε μεγαλύτερες τάξεις, ο κίνδυνος για μαθησιακές διαταραχές ελλοχεύει. ( Paul et al, 1996., Scarborough & Dobrich, 1990)

Οι επίμονες γλωσσικές δυσκολίες των παιδιών σχολικής ηλικίας, με μαθησιακές διαταραχές, κατά την αυθόρμητη παραγωγή ιστοριών εντοπίζονται

στην μορφογραμματική δομή της πρότασης, στην συχνότητα και το μήκος των δευτερεύουσων προτάσεων και την συνεκτικότητα του λόγου, στο λεξιλόγιο όπως και στην ανάπτυξη της πλοκής της ιστορίας. (Feagan & Short, 1984., Roth & Spekman, 1986., Liles et all, 1995., Paul et all, 1996 )

Οι πρώτες έρευνες για την αφηγηματικό λόγο πραγματοποιήθηκαν σε παιδιά με τυπική γλωσσική ανάπτυξη σε πολλές γλώσσες (Berman & Slobin,1994). Αρχικά, το υλικό εκμαίευσης αφηγήσεων που χρησιμοποιήθηκε ήταν το παιδικό βιβλίο «The frog story» ( Meyer, 1969), που περιλάμβανε ασπρόμαυρες εικόνες. Ακολούθησαν έρευνες σε παιδιά με αναπτυξιακές γλωσσικές διαταραχές, με ποικίλες δοκιμασίες εκμαίευσης της αφήγησης, οι οποίες διακρίνονται σε δυο κατηγορίες. (Bishop, 2004):

§ επαναφήγησης της ιστορίας, ύστερα από την αρχική λεκτική αφήγηση ή ανάγνωση από τον ενήλικα, που ενδεχομένως συνοδεύονται και από εικόνες, όπως επίσης ύστερα από μια προβολή ταινίας ή ύστερα από προβολή ή ακρόαση λεκτικών παρουσιάσεων στην οθόνη ή στο ραδιόφωνο.

§ αφήγηση μιας ιστορίας, ύστερα από προσεκτική παρατήρηση εικόνων ή αφηγηματική περιγραφή ενός οικείου γεγονότος ή των προσωπικών εμπειριών.

Η δοκιμασία της αφήγησης χαρακτηρίζεται από μια αυξημένη γλωσσική δυσκολία, που αντιμετωπίζει ο αφηγητής, σε σχέση ίσως με την δοκιμασία της επαναφήγησης, καθώς απαιτείται μεγαλύτερη προσπάθεια ανάκλησης λέξεων (Merritt & Liles, 1989., Ripich & Griffith, 1988.), μεγαλύτερο εύρος δομικής ποικιλίας και περιεχομένου. Ο αφηγητής ελάχιστα στηρίζεται σ' ένα προκατασκευασμένο περιεχόμενο και περισσότερο σε μια εσωτερική αφηγηματική οργάνωση.

Οι δυο κατηγορίες αφηγήσεων είναι απαιτητικές γνωστικές δοκιμασίες καθώς προϋποθέτουν την συμβολική μετατροπή του εδώ και του τώρα, στο εκεί και

στο τότε ( Bates & MacWhinney, 1979). Μια πρώιμη και ξεκάθαρη ένδειξη αυτής της συμβολικής ικανότητας είναι η αναφορά γεγονότων του παρελθόντος, που συμβάλει στην εσωτερικοποίηση των χαρακτηριστικών του γραπτού λόγου. (Sulzby, 1996) Παιδιά με τυπική γλωσσική ανάπτυξη δύομισι χρόνων είναι ικανά να βάλουν σε σειρά τις αναφορές τους για τις προσωπικές εμπειρίες του παρελθόντος, ενώ παιδιά ηλικίας πέντε ετών μπορούν να γενικεύσουν την αφηγηματική οργάνωση σε πιο σύνθετες ιστορίες από την αφήγηση βιωματικών γεγονότων (Miller & Sperry, 1988).

Ο αφηγηματικός λόγος σε σχέση με την οργάνωση του περιεχομένου διακρίνεται στην μακροδομή και στην μικροδομή.

Η μακροδομή ή μακροοργάνωση περιεχομένου αφορά στην δομή του επεισοδίου. Το περιεχόμενο της ιστορίας ( γεγονότα, κίνητρα και συμπεράσματα), είναι οργανωμένο στα πλαίσια της αιτιολογικής και χρονικής σχέσης και ανάλογο με τις γενικές γνώσεις, τις κοινωνικές και συναισθηματικές εμπειρίες του πομπού ή του δέκτη του αφηγηματικού λόγου. Γενικά γνωστικά σχήματα, που προέρχονται από την ανθρώπινη εμπειρία και από τους πολιτισμικούς παράγοντες, αποτελούν τη βάση για την παραγωγή ιστοριών, σχηματίζοντας την δομή επεισοδίου. (Mandler, 1982., Prop, 1958., Stein, 1979 )

Μοντέλα δομής του επεισοδίου παρέχουν ένα πλαίσιο για την περιγραφή και ανάλυση αφηγήσεων ως προς την συνοχή. Η ιστορία πρέπει να έχει *αρχή, μέση* και *τέλος*. Η *αρχή* μιας ολοκληρωμένης διήγησης περιλαμβάνει την *εισαγωγή*, δηλαδή μια σύντομη αναφορά ως προς το τι σχετίζεται η ιστορία. Τον *προσανατολισμό* που αναφέρεται στο *περιβάλλον ή σκηνικό* της ιστορίας, στον *χρόνο*, στην *εισαγωγή ήρωων- χαρακτήρων* της ιστορίας, των *συναισθημάτων* τους και των *προσδοκιών- στόχων* τους. Ακολουθεί το *μεσαίο τμήμα* με την *σειροθέτηση των πολύπλοκων ενεργειών*, των *διαλόγων* (ευθύς λόγος), την *επίλυση* των ενεργειών, ώστε να δοθεί το *τέλος* χρησιμοποιώντας

*κωδικοποιημένη έκφραση τέλους ή μια κατακλείδα.* (Labov & Waletzky, 1967., Labov, 1972., Stein & Glenn, 1979, Peterson & McCabe, 1983., McCabe & Rollins, 1994.,)

Με έναν διαφορετικό τρόπο παρουσίασης, η πλοκή της ιστορίας μπορεί να διαχωριστεί σε πέντε «επεισόδια» (Stein, 1982) : «έναρξη γεγονότος», «ενδιάμεση απόκριση» που κινητοποιεί μια «προσπάθεια», που οδηγεί σε μια «συνέπεια» και έχει ως αποτέλεσμα μια «αντίδραση».

Μεταγενέστερη επεξεργασία των κριτηρίων δομής της πλοκής, που προαναφέρθηκαν, είχε ως αποτέλεσμα την ταξινόμηση σε τρία επίπεδα. ( McNeil, 1992)

1<sup>ο</sup> Αφηγηματικό επίπεδο, στο οποίο συντελείται η αναφορά των γεγονότων της ιστορίας, ή αναφορική λειτουργία σύμφωνα με τους Labov & Waletzky (1967). Ο ακροατής ενημερώνεται για το αρχικό γεγονός, για τον χρόνο, τον χώρο, τους ήρωες της ιστορίας, τις πολύπλοκες ενέργειες και την επίλυση τους.

2<sup>ο</sup> Το μεταφηγηματικό επίπεδο, το οποίο περιλαμβάνει αξιολογητικά σχόλια ( Labov & Waletzky, 1967), που αφορούν στα προσωπικά σχόλια του αφηγητή, καθώς οι επιθυμίες του πρωταγωνιστή της ιστορίας συνδέονται ή ταυτίζονται με τις συναισθηματικές αντιδράσεις του αφηγητή. Οι πιο πρώιμες γνωστικές, ψυχολογικές αναφορές των αφηγήσεων μικρών παιδιών σχετικά με τα συναισθήματα και τις επιθυμίες του πρωταγωνιστή παρουσιάζονται με απλές έννοιες, όπως χαρά, λύπη, φόβος, θυμός και ρήματα που εκφράζουν επιθυμία, όπως του αρέσει ή θέλει. Μετά τα πέντε χρόνια και μέχρι τα εννιά αρχίζουν να εμφανίζονται πιο περίπλοκες αναφορές συναισθημάτων όπως έκπληξη, ενοχή, ζήλια και εισάγονται γνωστικά ρήματα όπως πιστεύει, γνωρίζει, σκέφτεται.

3<sup>ο</sup> Το παραφηγηματικό επίπεδο κατά το οποίο ο αφηγητής αναφέρει την δική του προσωπική εμπειρία, βγαίνοντας από το ρόλο του και δίνοντας έμφαση στην σχέση με τον ακροατή.



Η αφηγηματική εξέλιξη κατά την προσχολική ηλικία διακρίνεται σε πέντε φάσεις (Applebee, 1978, Berman & Slobin, 1994) :

§ Η φάση της προαφηγηματικής ανάπτυξης, καλύπτει την ηλικιακή περίοδο των τριών με τεσσάρων χρόνων. Σ' αυτήν την περίοδο εμφανίζεται περιστασιακά μια ελάχιστη αφηγηματική σειροθέτηση δυο ή τριών γεγονότων που συνδέονται χρονικά. Όμως, κάθε εικόνα περιγράφεται ως ένα απομονωμένο γεγονός, χωρίς να μπορούν να συνδέσουν τα γεγονότα σε ένα κεντρικό θέμα.

§ Στη δεύτερη φάση αφηγηματικής ανάπτυξης, τα παιδιά περίπου στο τέταρτο έτος οργανώνουν «αλυσίδες» γεγονότων σε σχέση με το χρόνο, αλλά επικεντρώνονται περισσότερο σε αρχικά γεγονότα και λιγότερο σε γεγονότα που προχωρούν την πλοκή της ιστορίας. Έτσι, παράγουν μη ολοκληρωμένα επεισόδια.

§ Ακολουθεί η «Αιτιολογική δομή» (Trabasso & Rodkin, 1994). Η πρώιμη αιτιολογική σχέση γενικά ξεκινάει με το παιδί να συνδέει τοπικά γεγονότα και αργότερα να μεταφέρεται προς το σφαιρικό πλαίσιο της ιστορίας.

§ Στο μεσαίο επίπεδο της αφηγηματικής ανάπτυξης τα παιδιά ίσως είναι σε θέση να διαχειρίζονται καλώς σχηματισμένα ένα ή δύο « μικρά επεισόδια» (Stein, 1982., Orsolini, 1990) χωρίς όμως να συγκρατούν την σφαιρική οργάνωση, οπότε δεν είναι σε θέση να πετύχουν την επίλυση μιας ιστορίας με σωστό τρόπο. ( Peterson & McCabe, 1991)

§ Στο ώριμο στάδιο- παραγωγή ολοκληρωμένων ιστοριών- επεισοδίων, εμφανίζεται αιτιολογική δομή σε ολόκληρη την ιστορία. Ολοκληρωμένες αλυσίδες γεγονότων της ιστορίας συνδέονται συνειδητά από τον αφηγητή αυτού του εξελικτικού σταδίου με τον αρχικό σκοπό του ήρωα της ιστορίας, τις προσπάθειες του, τις αντιθέσεις των πράξεων του και το τέλος που φανερώνει την επίλυση των σκοπών του. (Berman & Slobin, 1994., Orsolini, 1990., McGregor, 2000)

Μέχρι τον έκτο έτος η δομή των αφηγήσεων πλησιάζει πολύ σε αυτή των ενηλίκων, ( Applebee, 1978., Peterson & McCabe, 1983., Stein & Glenn, 1979.) αλλά η ανάπτυξη συνεχίζεται μέχρι τον ένατο με δέκατο χρόνο, εμπλουτίζοντας τα δομικά χαρακτηριστικά, όπως την εισαγωγή κύριων χαρακτήρων και εκφράσεις τέλους. Οι ενήλικοι διαφέρουν ακόμη και από τα μεγαλύτερα παιδιά με τυπική γλωσσική ανάπτυξη ως προς τον τρόπο εναλλαγής της χρήσης των ονομαστικών τύπων για να εισάγουν νέους χαρακτήρες- ήρωες και της χρήσης αντωνυμιών για να διατηρήσουνε την αναφορά του χαρακτήρα στην πορεία της αφήγησης τους. (Bamberg, 1987)

Παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή δε διαφοροποιούνται σημαντικά από παιδιά με τυπική γλωσσική ανάπτυξη, μέχρι την ηλικία των τεσσάρων χρόνων ως προς την παραγωγή αρχής, μέσης και τέλους της ιστορίας. Αντίθετα, δυσκολεύονται:

§ στην αναφορά αποσπασμάτων διαλόγων κατά την επαναφήγηση οικείων ιστοριών, καθώς μιμούνται αποσπάσματα ευθέως λόγου με πολλές παραλήψεις. Η παραγωγή του ευθύ λόγου αποτελεί χαρακτηριστικό του γραπτού λόγου και η μειωμένη ικανότητα της επηρεάζει την αναγνωστική ανάπτυξη.

§ να χρησιμοποιούν αντωνυμίες, για να εισάγουν τους χαρακτήρες και τα αντικείμενα σε επαναφήγσεις οικείων ιστοριών. Αντισταθμιστικά, χρησιμοποιούν το όνομα του χαρακτήρα της ιστορίας σταθερά ως το τέλος της επαναφήγησης.

( Kaderavek & Sulzby, 2000)

Η μικροδομή ή μικροοργάνωση αναφέρεται στο τοπικό επίπεδο γλωσσικής οργάνωσης ή συνεκτικού λόγου και περιλαμβάνει (Liles et all., 1995) :

1. Την επάρκεια της συνεκτικότητας μεταξύ των προτάσεων, (Halliday et Hasan, 1976., Liles, 1985a) που αν και αναπτύσσεται επιταχυντικά μέχρι την ηλικία των πέντε χρονών, (Karmiloff et all,1980., Bamberg, 1987) έχουν

δυσκολία να σχηματίζουν συνεκτικά προτάσεις με αντωνυμίες και άρθρα σε αφηγήσεις με αυξημένο μήκος ή σε αφηγήσεις που αναφέρεται παραπάνω από ένας ήρωας- χαρακτήρας.

2. Την δομή μέσα και διαμέσου των προτάσεων, δηλαδή την συχνότητα γραμματικών εκφορών και την συχνότητα των δευτερεύουσων προτάσεων.

3. Την παραγωγικότητα μέσα στις προτάσεις, δηλαδή τον αριθμό των λέξεων μέσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.

Αυτά τα στοιχεία είναι ευαίσθητα κατά την αφηγηματική παραγωγή για την μέτρηση γλωσσικής διαταραχής. Επίσης, η χρήση μη γραμματικών εκφορών και η ασαφής συνεκτικότητα μεταξύ των προτάσεων επηρεάζει την κατανόηση και την ερμηνεία της ιστορίας από τον ακροατή. ( Lilles et all 1985a,1987,1992., Strong & Shaver, 1991)

Η σύνδεση κύριων συμπλεκτικών προτάσεων με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο και, η σύνδεση δευτερεύουσων χρονικών προτάσεων με το χρονικό σύνδεσμο *όταν*, που δεν εμφανίζονται πριν από την ηλικία των τεσσάρων (McGregor, 2000) και η σύνδεση δευτερεύουσων αιτιολογικών προτάσεων με το αιτιολογικό σύνδεσμο *γιατί* ( προαπαιτείται αντίληψη αιτίας και αποτελέσματος) κατακτούνται σταδιακά με αυτήν την σειρά, σχεδόν από όλα τα παιδιά, με τυπική ανάπτυξη, πολλών γλωσσολογικών κοινοτήτων . (Silva, 1991., Berman & Slobin, 1994., McGregor, 2000)

Παιδιά με Ειδική Γλωσσική διαταραχή, μέχρι ηλικίας τεσσάρων χρόνων, αντιμετωπίζουν μορφοσυντακτικές δυσκολίες κατά την αφηγηματική παραγωγή. (Paul & Smith, 1993) Συγκεκριμένα, δυσκολεύονται ( Kaderavek & Sulzby, 2000) να χρησιμοποιήσουν συνδέσμους, ρήματα αόριστου χρόνου , που η ικανότητα χρήσης τους αποτελεί ένδειξη γλωσσικής ωριμότητας, προσωπικές αντωνυμίες πρώτου ενικού προσώπου στις αφηγήσεις προσωπικών γεγονότων. Επίσης παράγουν μικρότερο Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη.

Η σχέση ανάμεσα στην αντίληψη και στην ανάκληση ιστοριών και κειμένων είναι ισχυρή. Η μνήμη εργασίας όμως, πιθανότατα να έχει μεγαλύτερη σχέση με την αντίληψη. Η ικανότητα εξαγωγής συμπερασμάτων σχετίζεται με την γλωσσική κατανόηση που υποστηρίζει την ανάκληση, διευκολύνοντας τους ακροατές μιας ιστορίας να «χτίσουν» μια πιο σταθερή νοητική αναπαράσταση της. (Norbury & Bishop, 2002) Σε διαταραχές όπως στον αυτισμό και στην πραγματολογική- σημασιολογική διαταραχή εντοπίζονται ελλείμματα στην επεξεργασία των νοητικών αναπαραστάσεων της ιστορίας. Η φτωχή εξαγωγή συμπερασμάτων και η στερεοτυπική συμμετοχή σε συζητήσεις ( Raspin, 1996., Bishop, 2000) συμπίπτουν στον αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας και στην πραγματολογική- σημασιολογική διαταραχή.

Τα παιδιά που βρίσκονται στο υψηλό φάσμα του αυτισμού αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε συγκεκριμένα επεισόδια πλοκής της αφήγησης, όπως στον αριθμό, τα συναισθήματα και το σκοπό των χαρακτήρων και στην επίλυση των πολύπλοκων πράξεων. (Goldman, 2008) Λόγω αδύναμης κεντρικής συνοχής, (Frith, 1989) επεξεργάζονται τοπικά τις πληροφορίες και όχι σφαιρικά και αδυνατούν να εξάγουν ερμηνείες και συμπεράσματα, συναφή με το γλωσσικό πλαίσιο αναφοράς. Η αδυναμία κατανόησης της συναλλαγής αφηγήσεων των προσωπικών εμπειριών, σχετίζεται με αυτιστικά χαρακτηριστικά, δηλαδή λόγω έλλειψης κοινωνικής συνειδητότητας (Goldman, 2008), αλλά το έλλειμμα εξαγωγής συμπερασμάτων σχετίζεται με έλλειμμα στην γλωσσική κατανόηση και στην ανάκληση (Norbury & Bishop, 2002).

Τα παιδιά με ειδική γλωσσική διαταραχή ή μαθησιακές διαταραχές αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσοχή και στην ταυτόχρονη επεξεργασία γλωσσικού δείγματος όπως ιστορίες ή κείμενα. Συνεπώς, επηρεάζεται η ικανότητα έκδοσης συμπερασμάτων, λόγω των περιορισμών στην λεκτική

μνήμη εργασίας.(Weismer et all, 1999., Gillam et all, 1995., Montgomery, 2000) Η λεκτική μνήμη εργασίας σχετίζεται με την κατάκτηση λεξιλογίου (Gathercole & Baddeley, 1989), την γλωσσική κατανόηση (Just & Carpenter, 1992), την αναγνωστική αντίληψη (Gathercole & Baddeley, 1989., Daneman & Carpenter, 1980) και την συντακτική επεξεργασία ( King & Just, 1991). Αυτό συνεπάγεται ότι όσο αυξάνεται η γλωσσική πολυπλοκότητα, τόσο επηρεάζεται αρνητικά η λεκτική μνήμη εργασίας, άρα και η γλωσσική αντίληψη.

Παιδιά χωρίς κλινική διάγνωση, με καλή ανάγνωση αλλά φτωχή αντίληψη, έχουν μη επαρκή μνήμη εργασίας. (Oakhill, 1996) Γι' αυτό αντιμετωπίζουν σοβαρότερες δυσκολίες στην απάντηση ερωτήσεων μνήμης και στην επεξεργασία των συμπερασμάτων των όσων διάβασαν ή άκουσαν, σε σχέση με τα συνομήλικα παιδιά και αυτά μικρότερης χρονολογικής ηλικίας αντίστοιχα. (Cain & Oakhill, 1999) Άλλες πηγές λαθών όπως η λήθη ιστορίας και η αποτυχία κατανόησης ερωτήσεων είναι πιο συχνές στις κλινικές ομάδες. ( Bishop & Adams, 1992) Ενήλικες, με φτωχή αναγνωστική αντίληψη, κατά την προσπάθεια κατανόησης μιας γλωσσικής πληροφορίας, δυσκολεύονται να συγκρατήσουν τις μη συσχετιζόμενες πληροφορίες. Η ακατάλληλη πληροφορία παρεμποδίζει την σχετική πληροφορία να ενσωματωθεί στις νοητικές αναπαραστάσεις της ιστορίας. (Gernsbacher, 1990)

## VI. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Ύστερα από προσυνεννόηση με τον διευθυντή του 60<sup>ου</sup> Δημοτικού σχολείου Πατρών και με τον προϊστάμενο του 5<sup>ου</sup> γραφείου πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, έγινε δεκτό το αίτημα της εισόδου του εξεταστή στο σχολείο για τη συλλογή δείγματος λόγου παιδιών της Δευτέρας τάξης δημοτικού. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε γνωριμία με τις δυο εκπαιδευτικούς των τμημάτων της Δευτέρας τάξης, ύστερα από την σύσταση του διευθυντή και εξηγήθηκε ο λόγος της παρουσίας του εξεταστή στο σχολείο. Οι δασκάλες ενημερώθηκαν για την πραγματοποίηση της έρευνας στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας του εξεταστή, για το είδος της εξατομικευμένης προσέγγισης και για τις δοκιμασίες που θα χορηγηθούν στα παιδιά.

### VI.1 Υποκείμενα

Το δείγμα επιλέχτηκε τυχαία μέσω κλήρωσης. Οι δασκάλες διευκόλυναν το έργο αυτό καταγράφοντας σε κλήρους τα ονόματα των παιδιών του τμήματος τους που πληρούσαν τα εξής κριτήρια :

§ Φυσιολογική νοημοσύνη.

§ Να μην παρουσιάζουν αισθητηριακά ελλείμματα.

§ Να είναι μονόγλωσσα, με μητρική την ελληνική γλώσσα.

Κατόπιν ο εξεταστής επέλεξε τους κλήρους. Αρχικός στόχος ήταν να συμμετάσχουν είκοσι παιδιά, ένα ατυχές γεγονός όμως (σεισμός), επέτρεψε τη συλλογή δείγματος δεκαεπτά παιδιών, καθώς το σχολείο διέκοψε τα μαθήματα νωρίτερα από το προγραμματισμένο. Οκτώ αγόρια και εννιά κορίτσια συμμετείχαν στην έρευνα, και οι ηλικίες κυμαίνονται από επτά χρονών και πέντε μηνών μέχρι οκτώ χρονών και έξι μηνών. Συγκεκριμένα οι ηλικίες των αγοριών κυμαίνονται από επτά χρονών και οκτώ μηνών μέχρι οκτώ χρονών και έξι μηνών και των κοριτσιών από επτά χρονών και πέντε μηνών μέχρι οκτώ χρονών και δύο μηνών.

## VI.2 Πλαίσιο Έρευνας

Η χορήγηση των δοκιμασιών πραγματοποιούνταν κατά τη διάρκεια της σχολικής ημέρας, σε ήσυχο και άνετο περιβάλλον (αίθουσα σχολικής βιβλιοθήκης) και η κάθε εξατομικευμένη συνεδρία διαρκούσε 45 λεπτά. Για την ολοκλήρωση της συλλογής των δειγμάτων, χρειάστηκαν συνολικά έξι μέρες με μέσο όρο δύο με τρεις εξατομικευμένες συνεδρίες την ημέρα, μέσα σε διάστημα τριών εβδομάδων.

## VI.3 ERRNI ( Expression, Reception & Recall of Narrative Instrument)

### Διαδικασία χορήγησης

Ο εξεταστής αρχίζει την χορήγηση του τεστ με τη δοκιμασία περιγραφής μιας εικόνας, ως δοκιμή, με σκοπό την εξοικείωση του εξεταζόμενου με το οπτικό υλικό και γι' αυτό το λόγο δεν βαθμολογείται. Η οδηγία που δίνεται είναι : «Πες μου όσο πιο πολλά μπορείς, σχετικά με όσα συμβαίνουν σε αυτήν την εικόνα». Σε περίπτωση που δεν απαντήσει ο εξεταζόμενος, παρέχονται μόνο γενικές οδηγίες, μερικά παραδείγματα των οποίων είναι: «Τι άλλο βλέπεις να συμβαίνει; » ή « Γιατί νομίζεις ότι το κάνει αυτό;»

Ακολουθεί το κύριο μέρος της εξέτασης, κατά το οποίο απαιτείται προσεχτική παρατήρηση των 15 διαδοχικών εικόνων, που αποτελούν την ιστορία. Η οδηγία που δίνεται από τον εξεταστή είναι η εξής : «Τώρα, θα σου δείξω ένα βιβλίο με μια ιστορία. Έχεις όλο το χρόνο, χωρίς να βιαστείς καθόλου, να κοιτάξεις την ιστορία και αφού δεις όλες τις εικόνες , θα γυρίσεις πίσω και θα μου την πεις από την αρχή.» Ο εξεταζόμενος πρέπει να ενθαρρύνεται να κοιτάζει όλες τις εικόνες, προσεχτικά σε κάθε σελίδα, χωρίς περιορισμό χρόνου. Κατά την διάρκεια που ο εξεταζόμενος παρατηρεί τις εικόνες, ο εξεταστής δεν κάνει κανένα σχόλιο, αλλά υποχρεωτικά δείχνει συγκεκριμένο σημείο της εικόνας που αποτελεί το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό για την πλοκή της ιστορίας.

### VI.3.1 ERRNI - Κλίμακα Περιεχόμενο Ιδεών Αρχικής αφήγησης ιστορίας.

#### VI.3.1.1 Διαδικασία χορήγησης

Αφού παρατηρήσει ο εξεταζόμενος τις εικόνες, ο εξεταστής τον παροτρύνει να αρχίσει την αφήγηση της ιστορίας, η οποία ηχογραφείται με audio video player MP3/MP4/WMA. Ο εξεταστής δεν καθοδηγεί τον εξεταζόμενο με ερωτήσεις για την εκμαίευση συγκεκριμένων λεπτομερειών, καθώς δεν πρέπει να βοηθάει στην κατασκευή της αφήγησης, αλλά του παρέχει μόνο γενική ενθάρρυνση. Είναι σημαντικό να μην ενημερωθεί ο εξεταζόμενος ότι θα ακολουθήσει ανάκληση της ιστορίας αργότερα ή ότι θα πρέπει να απαντήσει σε ερωτήσεις αντίληψης. Ακολουθείται μεταγραφή της ηχογραφημένης αφήγησης μέσω H/Y hp Windows XP.

#### VI.3.1.2 Βαθμολόγηση

Η βαθμολόγηση της κλίμακας πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τις οδηγίες του εγχειριδίου του τεστ ERRNI. Οι κύριες ιδέες της ιστορίας είναι 24 και παρέχονται στο πρωτόκολλο απαντήσεων. Για τις σωστές ιδέες δίνονται 2 βαθμοί. Στις περιπτώσεις που δεν αναφέρονται ολοκληρωμένες πληροφορίες, σε υπεργενικεύσεις ή σε σημασιολογικές αντικαταστάσεις δίνεται 1 βαθμός, ενώ 0 δίνεται σε περίπτωση που δεν αναφέρεται καθόλου η ιδέα. Το περιεχόμενο της ιστορίας προσμετράτε σε σχέση με το νόημα, έτσι δεν είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσει ο εξεταζόμενος τις ίδιες λέξεις, όπως είναι γραμμένες στο πρωτόκολλο απαντήσεων, για να πάρει το μέγιστο βαθμό. Παραπάνω από μια ιδέα μπορεί να εκφράζεται σε μια φράση αλλά και μια ιδέα μπορεί να διαχωρίζεται μεταξύ των φράσεων. Το raw score ή σύνολο σωστών απαντήσεων ταυτίζεται με το βαθμό των συνολικών ιδεών περιεχομένου της αρχικής αφήγησης και αντιστοιχεί, σύμφωνα με την ηλικία του εξεταζόμενου, με την εκατοστιαία τιμή του γενικού πληθυσμού και το standard score.



VI.3.2 ERRNI - Κλίμακα Περιεχόμενο Ιδεών Ανάκλησης της αφήγησης ιστορίας.

#### VI.3.2.1 Διαδικασία χορήγησης

Μετά από 10-30 λεπτά από την έναρξη της ηχογράφησης της αφήγησης της ιστορίας, ο εξεταστής ζητάει από τον εξεταζόμενο να αφηγηθεί για δεύτερη φορά την ίδια ιστορία, χωρίς να βλέπει τις εικόνες του βιβλίου και τον ηχογραφεί ξανά. Μέσα στο χρονικό διάστημα έως τριάντα λεπτών δεν επηρεάζεται η ανάκληση της ιστορίας. (Bishop,2004) Σε αυτό το χρονικό διάστημα, σύμφωνα με το εγχειρίδιο του τεστ, δίνεται η ευκαιρία να πραγματοποιηθούν άλλες αξιολογήσεις. Συνεπώς, σ' αυτό το διάστημα χορηγήθηκε η κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ.

Από τον εξεταστή παρέχεται η εξής οδηγία « Θυμάσαι την ιστορία που μου είπες πριν λίγο; Πες μου την ιστορία πάλι, χωρίς να βλέπεις τις εικόνες. Πες μου όσο πιο πολλά μπορείς να θυμηθείς;» Σε περίπτωση που ο εξεταζόμενος δεν θυμάται την ιστορία, δίνονται οδηγίες όπως « Τι έκανε το αγόρι στην αρχή της ιστορίας;» ή «σκέψου λιγάκι». Αν επιμένει να μην θυμάται ο εξεταζόμενος, μπορεί να δει την πρώτη εικόνα, αλλά ο εξεταστής συνεχίζει με την κλίμακα Ερωτήσεις αντίληψης.

#### VI.3.2.2 Βαθμολόγηση

Οι κύριες ιδέες της ιστορίας είναι 24 και παρέχονται στο πρωτόκολλο απαντήσεων, όπως και για τις ιδέες περιεχομένου της αρχικής αφήγησης. Σημειώνεται στο πρωτόκολλο απαντήσεων, στον ανάλογο πίνακα, ο χρόνος έναρξης αρχικής αφήγησης, ο χρόνος έναρξης ανάκλησης της ιστορίας και το διάστημα συγκέντρωσης. Η βαθμολόγηση ισχύει, όπως και στην αρχική αφήγηση. Το raw score ή σύνολο σωστών απαντήσεων ταυτίζεται με το βαθμό των συνολικών ιδεών περιεχομένου της ανάκλησης της αφήγησης και

αντιστοιχεί, σύμφωνα με την ηλικία του εξεταζόμενου, με την εκατοστιαία τιμή του γενικού πληθυσμού και το standard score.

### VI.3.3 ERRNI - Κλίμακα Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη (MME)

#### VI.3.3.1. Διαδικασία εξαίρεσης και διαχωρισμού φράσεων

Ύστερα από την αποηχογράφηση των αφηγήσεων, αρχικής και ανάκλησης, των εξεταζόμενων, ο εξεταστής μεταγράφει στο Microsoft Office Word το ακατέργαστο κείμενο των αφηγήσεων και στην συνέχεια σημειώνει με μια κίτρινη επισήμανση τις φράσεις ή τις λέξεις που θα πρέπει να εξαιρεθούν για την μέτρηση του M.M.E ανά λέξη. Αποκλείονται από την μέτρηση :

- § λανθασμένες ενάρξεις και αυτοδιορθώσεις
- § άμεσες επαναλήψεις μιας φράσης με τις ίδιες ακριβώς λέξεις
- § στερεοτυπικές επαναλήψεις της πρώτης φράσης καθ' όλη την αφήγηση
- § ανολοκλήρωτες φράσεις
- § γενικά σχόλια που δεν είναι μέρος της αφήγησης, ερωτήσεις προς τον εξεταστή, ζητώντας πληροφορίες.

Επίσης, οι δυσκατάληπτες λέξεις μπαίνουν σε < >, ενώ οι τελείως ακατάληπτες λέξεις, σημειώνονται με <xxxx>, όπου ένα x αντιστοιχεί σε κάθε συλλαβή. Το τεστ πρέπει να σταματήσει, αν πάνω από το 10 % των φράσεων περιέχουν ακατάληπτες λέξεις, ή αν πάνω από 20% είναι προσπάθειες του εξεταστή να μαντέψει. Φράσεις με απόστροφο μετρούνται ως δύο ξεχωριστές λέξεις.

Οι αποφάσεις για την διαχωρισμό των ορίων των φράσεων ακολουθούνται βάσει της σύνταξης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα προσωδιακά χαρακτηριστικά. Κατά την μεταγραφή, η κωδικοποίηση του ορίου πραγματοποιείται μέσω μιας καθέτου / και συνήθως περιλαμβάνει την κύρια πρόταση μαζί με τις δευτερεύουσες προτάσεις της. Σε κύριες συμπλεκτικές, ή

συμπερασματικές ή εναντιωματικές προτάσεις, που αναφέρεται το υποκείμενο, διαχωρίζονται οι φράσεις, ενώ όταν το υποκείμενο υπάρχει μόνο στη πρώτη πρόταση και παραλείπεται στις επόμενες, εκλαμβάνεται ως μία φράση. Αν δεν υπάρχει συμπλεκτικός σύνδεσμος σε μια σειρά από κύριες προτάσεις, εκλαμβάνονται ως διαδοχή απλών φράσεων και διαχωρίζονται. Επίσης, φράσεις που δεν περιλαμβάνουν τα απαραίτητα γραμματικά- συντακτικά στοιχεία, αντιμετωπίζονται ως μια «λίστα» από φράσεις και διαχωρίζονται μεμονωμένα. Ανάλογη κωδικοποίηση πραγματοποιείται σε περίπτωση κατονομασίας αντικειμένων, χωρίς προσπάθεια αφήγησης της ιστορίας και χρήσης ολοκληρωμένων προτάσεων.

#### VI.3.3.2. Βαθμολόγηση

Το Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη υπολογίζεται μετρώντας τον αριθμό των λέξεων της αρχικής αφήγησης και της αφήγησης της ανάκλησης, καθώς και τον αριθμό των φράσεων. Στη συνέχεια προσθέτονται οι αριθμοί των λέξεων και των φράσεων των δύο αφηγήσεων και υπολογίζεται ο συνολικός αριθμός λέξεων και φράσεων αντίστοιχα. Ακολουθείται διαίρεση του συνολικού αριθμού λέξεων προς τον συνολικό αριθμό των φράσεων. Ο δεκαδικός αριθμός, που προκύπτει, με δυο δεκαδικά ψηφία είναι το Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη και αντιστοιχεί, σύμφωνα με την ηλικία του εξεταζόμενου, με την εκατοστιαία τιμή του γενικού πληθυσμού και το standard score.

#### VI.3.4. ERRNI - Κλίμακα Αντίληψης Ερωτήσεων

##### VI.3.4.1. Διαδικασία χορήγησης

Οι ερωτήσεις αντίληψης της ιστορίας συνολικά είναι εννιά. Οι έξι ερωτήσεις (αριθμοί 1,4,5,6,8,9) απαιτούν ικανότητα εξαγωγής συμπερασμάτων (απόδοσης νοητικών και συναισθηματικών καταστάσεων του ήρωα) και οι άλλες τρεις ερωτήσεις ( αριθμοί 2,3,7) απαιτούν την ικανότητα να θυμούνται λεπτομέρειες από το βιβλίο των εικόνων. Όλες οι απαντήσεις συνοδεύονται από την

κατάλληλη εικόνα, εκτός από τις ερωτήσεις μνήμης, οι οποίες έχουν ένα αστερίσκο \* στο πρωτόκολλο απαντήσεων. Όλες οι απαντήσεις καταγράφονται στο πρωτόκολλο απαντήσεων. Η οδηγία που δίνεται είναι « Τώρα, θα σου κάνω μερικές ερωτήσεις σχετικά με την ιστορία. Θα κοιτάξουμε πάλι το βιβλίο με τις εικόνες. Εδώ είναι η πρώτη εικόνα.» Σε περίπτωση που ο εξεταζόμενος απαντάει εκτός θέματος σε μια ερώτηση, δεν επαναλαμβάνεται η ερώτηση από τον εξεταστή. Αποτυχία κατανόησης της έκφραση των ερωτήσεων παρέχει κλινικά χρήσιμες πληροφορίες.

#### VI.3.4.2 Βαθμολόγηση

Η βαθμολογία των απαντήσεων σύμφωνα με τις οδηγίες του εγχειριδίου του τεστ ERRNI κυμαίνεται από 2,1,0 και -1. Για τις σωστές απαντήσεις που παρέχουν όλες τις συσχετιζόμενες λεπτομέρειες και εκφράζονται με κατάλληλη χρήση της γλώσσας δίνεται η ανώτερη βαθμολογία των 2 μονάδων. Ακόμη, μια μη λεκτική απάντηση, όπως το να δείξει ο εξεταζόμενος ξεκάθαρα τη σωστή απάντηση, μπορεί να πάρει 2 βαθμούς. Για μια λογική απάντηση, που όμως παραλείπονται σημαντικά γραμματικά στοιχεία, όπως αναφορικές αντωνυμίες δίνεται 1 μονάδα. Σε λανθασμένες ή αόριστες απαντήσεις δίνεται 0 βαθμός. Επιπλέον, υπάρχει αρνητική βαθμολογία -1, που δίνεται σε απαντήσεις που είναι εκτός περιεχομένου και μη συσχετιζόμενες με την ιστορία. Για κάθε ερώτηση στο εγχειρίδιο του τεστ υπάρχουν οι ενδεχόμενες απαντήσεις και για τις τέσσερις βαθμολογίες. Συνολικό σκορ των σωστών απαντήσεων για τις ερωτήσεις 1-9 μπαίνουν στην πρώτη σελίδα του πρωτοκόλλου απαντήσεων και στα αντίστοιχα κουτάκια της περίληψης στην τελευταία σελίδα.

#### VI.3.5 ERRNI - Κλίμακα Λήθης ( Forgetting)

Αυτή η κλίμακα, σύμφωνα με το εγχειρίδιο του ERRNI, μπορεί να δείξει ανεπάρκειες στην λεκτική μακροπρόθεσμη μνήμη. Παρέχεται ως δείκτης της παρατεταμένης συγκράτησης των πληροφοριών της αρχικής αφήγησης.

Έρευνες στην μνήμη για την παιδική αφήγηση είναι πολύ λίγες και λίγα είναι γνωστά για την λήθη της ιστορίας. Συνήθως, η μνήμη είναι αδύνατη, όταν η κωδικοποίηση της αρχικής αφήγησης της ιστορίας είναι περιορισμένη, ή λόγω περιορισμένης κατανόησης ή ακόμα, όταν η μεταβίβαση ή η παγίωση δυσλειτουργεί. Με αποτέλεσμα η βραχύχρονη μνήμη να μην μετατρέπεται σε μακρόχρονη. Συνεπώς, στις περιπτώσεις που ο εξεταζόμενος αποδίδει πολύ χαμηλή βαθμολογία στην δοκιμασία περιεχόμενο ιδεών αρχικής αφήγησης είναι πολύ πιθανό να ξεχάσει γρήγορα το περιεχόμενο ιδεών της ιστορίας.

Για αυτό το λόγο, η κλίμακα της λήθης δεν χρησιμοποιείται σε παιδιά κάτω των 6 χρ, που δεν έχει ολοκληρωθεί η αφηγηματική τους ικανότητα και δεν είναι σε θέση να περιγράψουν επαρκώς τις αιτιολογικές σχέσεις των γεγονότων της ιστορίας, ώστε να τις θυμούνται καλύτερα και όταν, ανεξαρτήτου ηλικίας, το standard score για τις ιδέες περιεχομένου της αρχικής αφήγησης είναι κάτω από 80. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι αυτή η κλίμακα έχει χαμηλή αξιοπιστία σε σχέση με τις άλλες κλίμακες του τεστ, γιατί έχει αυξημένες πιθανότητες λάθους μέτρησης.

#### VI.3.5.1. Βαθμολόγηση

Το raw score ή το σύνολο των σωστών απαντήσεων της λήθης προκύπτει από την αφαίρεση της τιμής standard score του περιεχομένου ιδεών ανάκλησης της ιστορίας από την τιμή standard score του περιεχομένου ιδεών της αρχικής αφήγησης της ιστορίας. Σε περίπτωση που προκύπτει αρνητική βαθμολογία από -1 έως -31, η οποία αντιστοιχεί με 53 έως 99 εκατοστιαία τιμή γενικού πληθυσμού, σημαίνει ότι ο εξεταζόμενος αφηγείται περισσότερες ιδέες στην ιστορία κατά την ανάκληση σε σχέση με την αρχική αφήγηση. Αυτό συνήθως παρατηρείται όταν ο εξεταζόμενος αρχικά έχει συστολή στην αρχή της εξέτασης και στην πορεία εξοικειώνεται με τον εξεταστή και τις δοκιμασίες. Αντίθετα, όταν η βαθμολογία είναι από 31 έως 1, που αντιστοιχεί με 1 έως 46 εκατοστιαία

τιμή του γενικού πληθυσμού, ο εξεταζόμενος αφηγείται περισσότερες ιδέες στην ιστορία κατά την αρχική αφήγηση σε σχέση με την ανάκληση.

#### VI.4. ΑΘΗΝΑ Τεστ- Κλίμακα Λεξιλόγιο

##### VI.4.1. Διαδικασία χορήγησης

Αρχικά, πραγματοποιείται η δοκιμαστική φάση της κλίμακας, κατά την οποία ζητείται από τον εξεταζόμενο να δώσει ορισμούς σε δυο λέξεις - έννοιες, μια εύκολη (συγκεκριμένη έννοια) και μια πιο δύσκολη (αφηρημένη έννοια). Μετά την απάντηση του εξεταζόμενου, ο εξεταστής προσφέρει ανατροφοδότηση, δίνοντας και εκείνος ορισμούς, ώστε να γίνει πλήρως κατανοητή η δοκιμασία από τον εξεταζόμενο.

Στο κύριο μέρος της δοκιμασίας αυτής ο εξεταστής καλείται να διαβάσει τις 20 λέξεις, μία κάθε φορά και ρωτάει τον εξεταζόμενο «τι είναι» ή «τι γνωρίζει». Ο εξεταστής γράφει τις απαντήσεις του εξεταζόμενου στο αντίστοιχο πρωτόκολλο απαντήσεων. Μετά από τέσσερις συνεχόμενες αποτυχίες, τερματίζεται η κλίμακα.

##### VI.4.2. Βαθμολόγηση

Κάθε λέξη- ερώτηση βαθμολογείται με 2, 1, 0 μονάδες και αυτό εξαρτάται από το περιεχόμενο και την σαφήνεια της απάντησης. Με 2 μονάδες βαθμολογείται κάθε απάντηση που δείχνει καλή κατανόηση της λέξης, κατονομάζοντας την γενικότερη εννοιολογική κατηγορία ή την γενική χρήση ή ένα καθοριστικό περιγραφικό χαρακτηριστικό ή μια καλή παρομοίωση ή ένα καλό συνώνυμο. Με 1 μονάδα βαθμολογείται κάθε απάντηση με φτωχό ή ασαφές περιεχόμενο. Συγκεκριμένα, όταν περιγράφει δευτερεύοντα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της έννοιας ή λειτουργίες της, αόριστα συνώνυμα, παραδείγματα που χρησιμοποιούνται με τις ίδιες οι λέξεις ή άλλους γραμματικούς τύπους των λέξεων. Με 0 μονάδες βαθμολογείται μια

λανθασμένη ή μια αόριστη απάντηση που αναφέρεται σε ασήμαντα χαρακτηριστικά και δείχνει φτωχή σκέψη ή έλλειψη κατανόησης.

Οι μονάδες που δίνονται σε κάθε απάντηση καταχωρούνται στην αντίστοιχη στήλη του πρωτοκόλλου απαντήσεων. Το άθροισμα των μονάδων στις 20 ερωτήσεις είναι ο αρχικός βαθμός του εξεταζόμενου στην κλίμακα και καταχωρείται στον συγκεντρωτικό πίνακα των αποτελεσμάτων. Ο αρχικός βαθμός, σύμφωνα με το εγχειρίδιο του Αθηνά τεστ και με την ηλικία του εξεταζόμενου, αντιστοιχείται με το αναπτυξιακό πηλίκο (standard score), την εκατοστιαία τιμή του γενικού πληθυσμού και με την αναπτυξιακή ηλικία.

## VII. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Στους πίνακες που ακολουθούν οι μεν μετρήσιμες μεταβλητές παρουσιάζονται με τη μέση τιμή (mean value) των μετρήσεων τους, την τυπική απόκλιση (standard deviation), την ελάχιστη (min value), τη μέγιστη (max value) τιμή, το διάμεσο (median) και τη δεσπόζουσα τιμή (mode), οι δε μη μετρήσιμες μεταβλητές (βαθμωτές, διχοτομικές ή κατηγορικές) παρουσιάζονται με τη συχνότητα (απόλυτος αριθμός) εμφάνισης της απάντησης καθώς και με τη σχετική συχνότητα (ποσοστιαία αναλογία) εμφάνισης της κάθε τιμής της μεταβλητής.

Ο στατιστικός έλεγχος που χρησιμοποιήθηκε για τον έλεγχο των διαφορών στις τιμές των δεικτών που παρατηρήθηκαν μεταξύ των εξεταζομένων ομάδων και υποομάδων ήταν το student's t-test (paired samples και το independent samples).

Για τον έλεγχο της συσχέτισης (συνάφειας) μεταξύ των διαφόρων αριθμητικών μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης του Pearson (r) (Pearson correlation coefficient). Οι τιμές που μπορεί να λάβει ο συντελεστής συσχέτισης του Pearson ανήκουν στο διάστημα [-1, +1]. Οι τιμές +1, -1 αντιστοιχούν σε τέλεια συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών, ενώ η τιμή 0 αντιστοιχεί σε πλήρη έλλειψη συσχέτισης μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών. Θετικές τιμές του συντελεστή συσχέτισης δηλώνουν πως οι δύο μεταβλητές αυξάνονται ή μειώνονται με τον ίδιο τρόπο (ταυτόχρονα), ενώ αρνητικές τιμές του συντελεστή συσχέτισης δηλώνουν πως όταν η μία μεταβλητή αυξάνει η άλλη ελαττώνεται.

Κατά τη στατιστική ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων οι διαφορές και συσχετίσεις που προκύπτουν θεωρούνται στατιστικά σημαντικές, αν και μόνο αν αντιστοιχούν σε πιθανότητα  $p < 0.05$  (όπως αυτή προκύπτει από τον



αντίστοιχο κάθε φορά στατιστικό έλεγχο). Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων της έρευνάς μας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS για Windows.

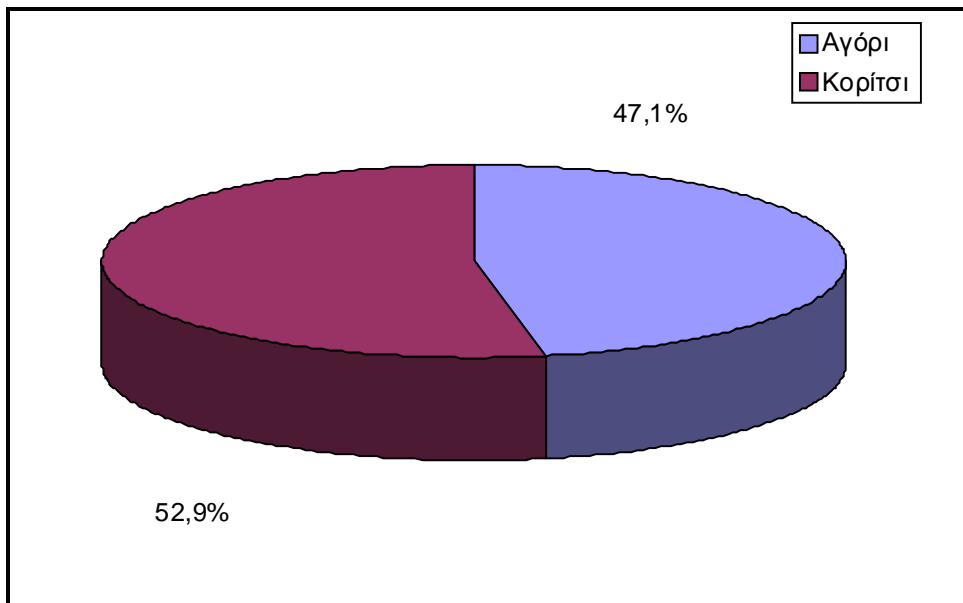
## VIII. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το 52,9% των μαθητών που συμμετείχαν στην παρούσα μελέτη ήταν κορίτσια και το υπόλοιπο 47,1% αγόρια (Πίνακας 1, Σχήμα 1).

Πίνακας 1: Κατανομή συμμετεχόντων ως προς το φύλο.

| ΦΥΛΟ    | Συχνότητα | Ποσοστό (%) |
|---------|-----------|-------------|
| Αγόρι   | 8         | 47,1        |
| Κορίτσι | 9         | 52,9        |
| Σύνολο  | 17        | 100,0       |

Σχήμα 1: Κατανομή συμμετεχόντων ως προς το φύλο.



Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης παρουσιάζονται στον πίνακα 2. Παρατηρούμε ότι οι εκατοστιαίες τιμές για την αναφερόμενη κλίμακα κυμαίνονται μεταξύ 1 (ελάχιστο) και 96 (μέγιστο). Η μέση τιμή της κατανομής είναι 55,94 και η τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή 33,424 ενώ η διάμεσος αυτής είναι 64,00.

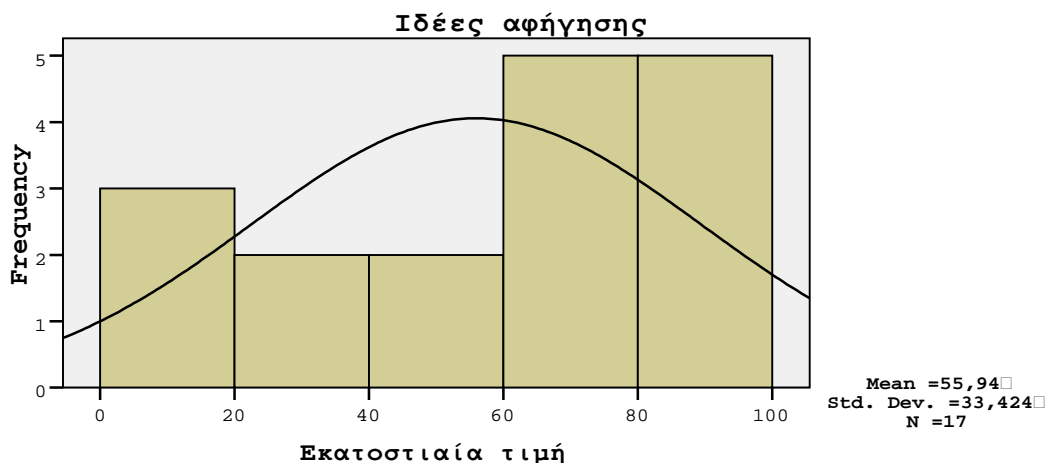
Από το ακόλουθο γράφημα (Σχήμα 2) συμπεραίνουμε ότι η κατανομή της μεταβλητής μας είναι κανονική κατανομή.

Πίνακας 2: Χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης.

|                                      |        |
|--------------------------------------|--------|
| Αριθμός παιδιών                      | 17     |
| Μέσος όρος (mean)                    | 55,94  |
| Διάμεσος (median)                    | 64,00  |
| Δεσπόζουσα τιμή (mode)               | 1*     |
| Τυπική απόκλιση (standard deviation) | 33,424 |
| Ελάχιστο (minimum)                   | 1      |
| Μέγιστο (maximum)                    | 96     |

\* Υπάρχουν πολλαπλές τιμές (εμφανίζεται η μικρότερη)

Σχήμα 2: Ιστόγραμμα της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης.



Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας παρουσιάζονται στον πίνακα 3. Παρατηρούμε ότι οι εκατοστιαίες τιμές για την αναφερόμενη κλίμακα κυμαίνονται μεταξύ 1 (ελάχιστο) και 99 (μέγιστο). Η μέση τιμή της κατανομής είναι 67,35 και η

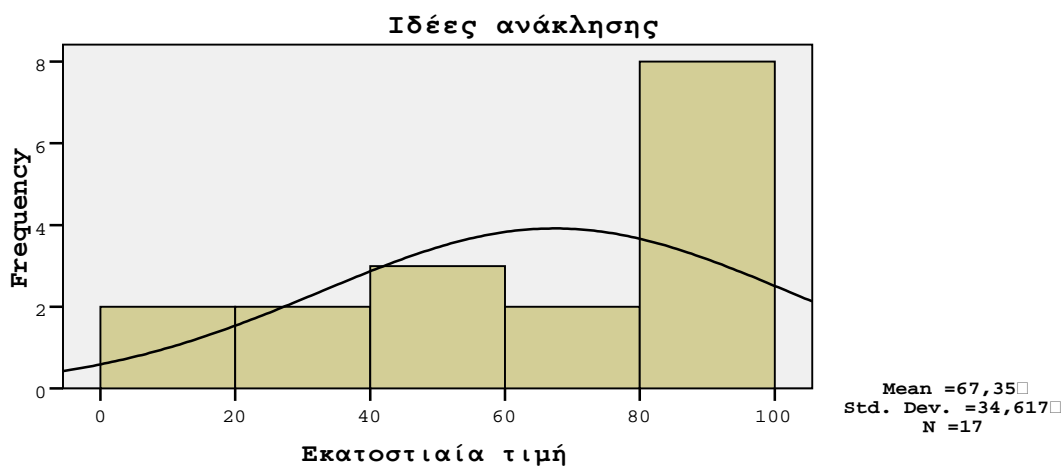
τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή 34,617 ενώ η διάμεσος αυτής είναι 77,00. Από το ακόλουθο γράφημα (Σχήμα 3) συμπεραίνουμε ότι η κατανομή της μεταβλητής μας είναι κανονική κατανομή.

Πίνακας 3: Χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας.

|                                      |        |
|--------------------------------------|--------|
| Αριθμός παιδιών                      | 17     |
| Μέσος όρος (mean)                    | 67,35  |
| Διάμεσος (median)                    | 77,00  |
| Δεσπόζουσα τιμή (mode)               | 1*     |
| Τυπική απόκλιση (standard deviation) | 34,617 |
| Ελάχιστο (minimum)                   | 1      |
| Μέγιστο (maximum)                    | 99     |

\* Υπάρχουν πολλαπλές τιμές (εμφανίζεται η μικρότερη)

Σχήμα 3: Ιστόγραμμα της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας.



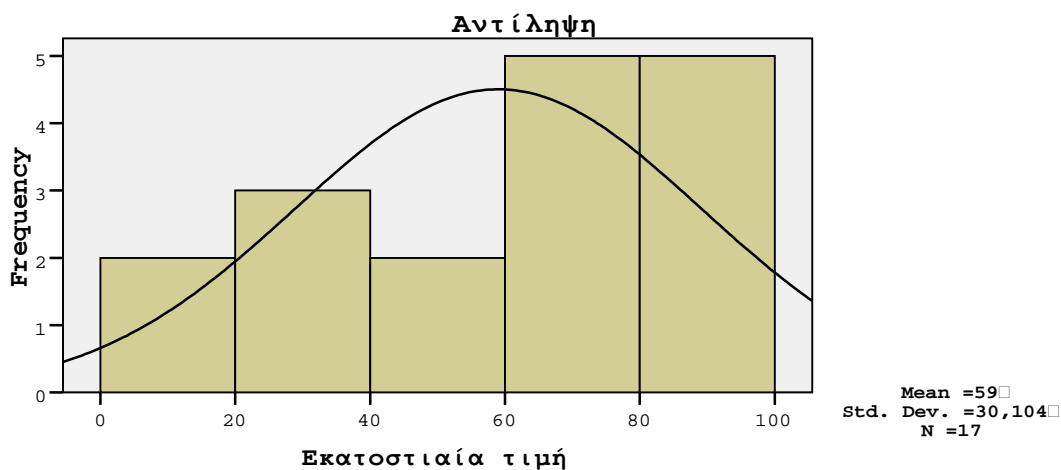
Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Αντίληψη παρουσιάζονται στον πίνακα 4. Παρατηρούμε ότι οι εκατοστιαίες τιμές για την αναφερόμενη

κλίμακα κυμαίνονται μεταξύ 1 (ελάχιστο) και 92 (μέγιστο). Η μέση τιμή της κατανομής είναι 59,00 και η τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή 30,104 ενώ η διάμεσος αυτής είναι 64,00. Από το ακόλουθο γράφημα (Σχήμα 4) συμπεραίνουμε ότι η κατανομή της μεταβλητής μας είναι κανονική κατανομή.

Πίνακας 4: Χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Αντίληψη.

|                                      |        |
|--------------------------------------|--------|
| Αριθμός παιδιών                      | 17     |
| Μέσος όρος (mean)                    | 59,00  |
| Διάμεσος (median)                    | 64,00  |
| Δεσπόζουσα τιμή (mode)               | 92     |
| Τυπική απόκλιση (standard deviation) | 30,104 |
| Ελάχιστο (minimum)                   | 1      |
| Μέγιστο (maximum)                    | 92     |

Σχήμα 4: Ιστόγραμμα της κατανομής για την κλίμακα Αντίληψη.



Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη παρουσιάζονται στον πίνακα 5. Παρατηρούμε ότι οι εκατοστιαίες

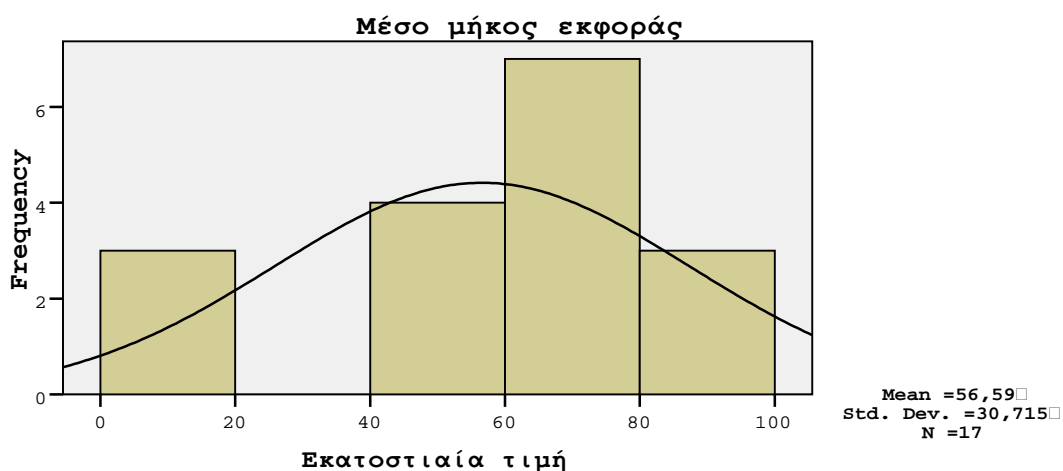
τιμές για την αναφερόμενη κλίμακα κυμαίνονται μεταξύ 1 (ελάχιστο) και 99 (μέγιστο). Η μέση τιμή της κατανομής είναι 56,59 και η τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή 30,715 ενώ η διάμεσος αυτής είναι 62,00. Από το ακόλουθο γράφημα (Σχήμα 5) συμπεραίνουμε ότι η κατανομή της μεταβλητής μας είναι κανονική κατανομή.

Πίνακας 5: Χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη.

|                                      |        |
|--------------------------------------|--------|
| Αριθμός παιδιών                      | 17     |
| Μέσος όρος (mean)                    | 56,59  |
| Διάμεσος (median)                    | 62,00  |
| Δεσπόζουσα τιμή (mode)               | 1*     |
| Τυπική απόκλιση (standard deviation) | 30,715 |
| Ελάχιστο (minimum)                   | 1      |
| Μέγιστο (maximum)                    | 99     |

\* Υπάρχουν πολλαπλές τιμές (εμφανίζεται η μικρότερη)

Σχήμα 5: Ιστόγραμμα της κατανομής για την κλίμακα Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη.



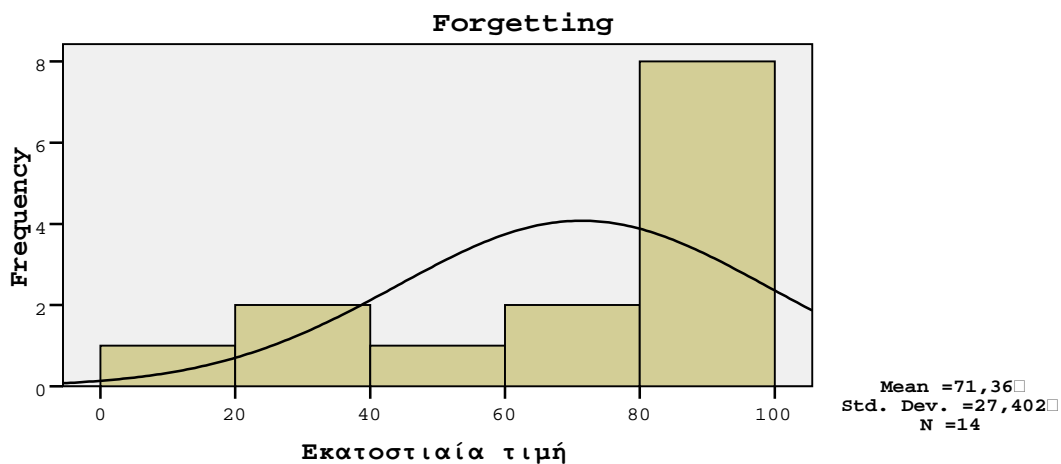
Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Λήθη ή forgetting παρουσιάζονται στον πίνακα 6. Παρατηρούμε ότι οι εκατοστιαίες τιμές για την αναφερόμενη κλίμακα κυμαίνονται μεταξύ 11 (ελάχιστο) και 98 (μέγιστο). Η μέση τιμή της κατανομής είναι 71,36 και η τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή 27,402 ενώ η διάμεσος αυτής είναι 82,00. Από το ακόλουθο γράφημα (Σχήμα 6) συμπεραίνουμε ότι η κατανομή της μεταβλητής μας είναι κανονική κατανομή.

Πίνακας 6: Χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Λήθη ή Forgetting.

|                                      |        |
|--------------------------------------|--------|
| Αριθμός παιδιών                      | 14     |
| Μέσος όρος (mean)                    | 71,36  |
| Διάμεσος (median)                    | 82,00  |
| Δεσπόζουσα τιμή (mode)               | 84*    |
| Τυπική απόκλιση (standard deviation) | 27,402 |
| Ελάχιστο (minimum)                   | 11     |
| Μέγιστο (maximum)                    | 98     |

- Υπάρχουν πολλαπλές τιμές (εμφανίζεται η μικρότερη)

Σχήμα 6: Ιστόγραμμα της κατανομής για την κλίμακα Λήθη ή Forgetting.

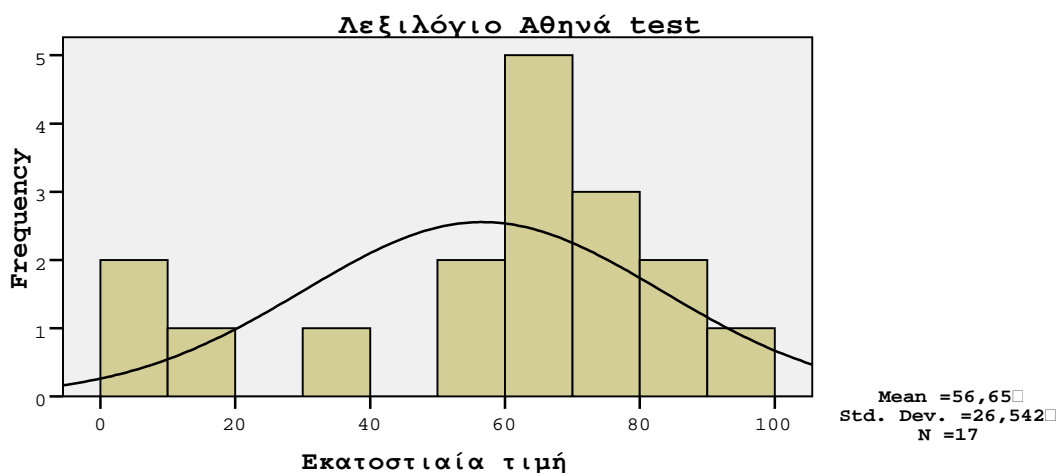


Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά test παρουσιάζονται στον πίνακα 7. Παρατηρούμε ότι οι εκατοστιαίες τιμές για την αναφερόμενη κλίμακα κυμαίνονται μεταξύ 2 (ελάχιστο) και 91 (μέγιστο). Η μέση τιμή της κατανομής είναι 56,65 και η τυπική απόκλιση από τη μέση τιμή 26,542 ενώ η διάμεσος αυτής είναι 63,00. Από το ακόλουθο γράφημα (Σχήμα 7) συμπεραίνουμε ότι η κατανομή της μεταβλητής μας είναι κανονική κατανομή.

Πίνακας 7: Χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά test.

|                                      |        |
|--------------------------------------|--------|
| Αριθμός παιδιών                      | 17     |
| Μέσος όρος (mean)                    | 56,65  |
| Διάμεσος (median)                    | 63,00  |
| Δεσπόζουσα τιμή (mode)               | 63     |
| Τυπική απόκλιση (standard deviation) | 26,542 |
| Ελάχιστο (minimum)                   | 2      |
| Μέγιστο (maximum)                    | 91     |

Σχήμα 7: Ιστόγραμμα της κατανομής για την κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά test.





Από την εφαρμογή του δείκτη συσχέτισης Pearson προκύπτουν:  
Υπάρχει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ( $r=0,494$ ,  $p<0,05$ ) μεταξύ των (εκατοστιαίων) τιμών της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ. Δηλαδή όταν αυξάνονται οι τιμές στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης, αυξάνονται και οι αντίστοιχες τιμές στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Συνάφεια μεταξύ της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης με την κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ.

|  |                     |                        |
|--|---------------------|------------------------|
|  |                     | Κλίμακα ιδέες αφήγησης |
| Κλίμακα  | Pearson (r)         | 0,494(*)               |
| λεξιλόγιο  | p                   | 0,044                  |
| Αθηνά test   | Αριθμός παιδιών (N) | 17                     |
| *Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed) |                     |                        |

Υπάρχει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση ( $r=0,650$ ,  $p<0,01$ ) μεταξύ των (εκατοστιαίων) τιμών της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test. Δηλαδή όταν αυξάνονται οι τιμές στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας, αυξάνονται και οι αντίστοιχες τιμές στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά test (Πίνακας 9).

Πίνακας 9: Συνάφεια μεταξύ της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας με την κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά τεστ.

|  |                     |                         |
|--|---------------------|-------------------------|
|  |                     | Κλίμακα ιδέες ανάκλησης |
| Κλίμακα  | Pearson (r)         | 0,650(**)               |
| λεξιλόγιο  | p                   | 0,005                   |
| Αθηνά test   | Αριθμός παιδιών (N) | 17                      |
| ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed) |                     |                         |

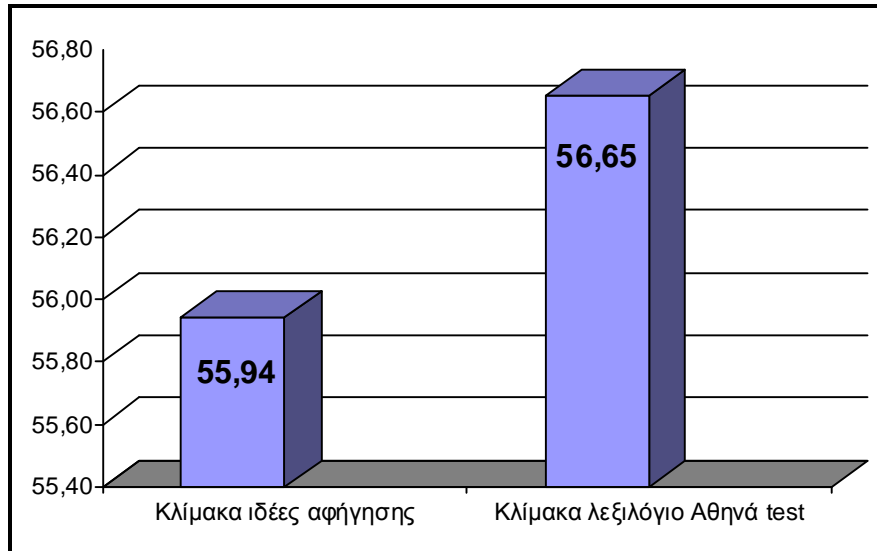
Επίσης, θα ερευνήσουμε αν το μέσο σκορ όλων των κλιμάκων του αφηγηματικού τεστ ERRNI, που μετρήθηκαν, διαφέρει από το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ. Για τον σκοπό αυτό χρησιμοποιούμε τον έλεγχο t-test κατά ζεύγη.

Το μέσο σκορ για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης υπολογίστηκε 55,94 και η τυπική απόκλιση 33,414 ενώ το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test υπολογίστηκε 56,65 και η τυπική απόκλιση 26,542 (Πίνακας 10, Σχήμα 8). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(16)=-0,095$ ,  $p=0,926$ ).

Πίνακας 10: Σύγκριση μέσων σκορ όλων των κλιμάκων του ERRNI που μετρήθηκαν με το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test.

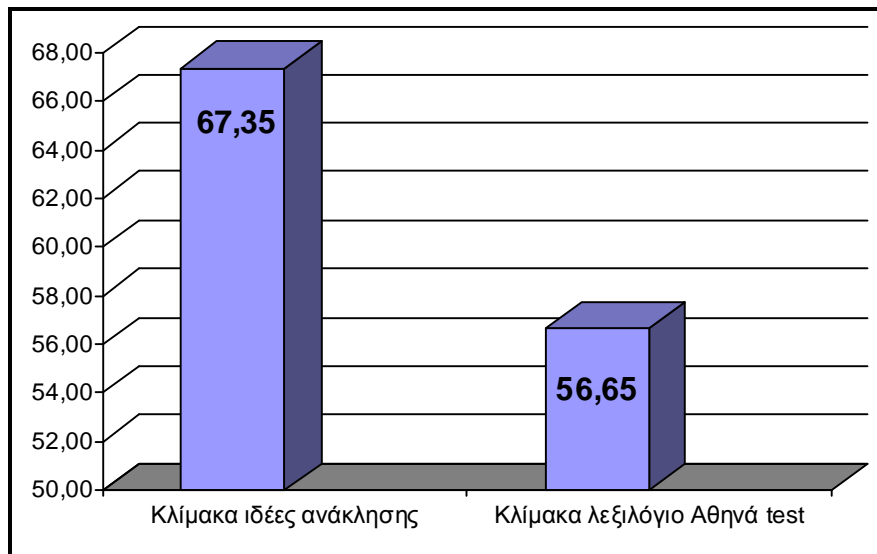
|                                   | Μέσος<br>όρος<br>(mean) | N  | Std.<br>Deviation | t-test     | df | p     |
|-----------------------------------|-------------------------|----|-------------------|------------|----|-------|
| Κλίμακα ιδέες αρχικής<br>αφήγησης | 55,94                   | 17 | 33,424            | -<br>0,095 | 16 | 0,926 |
| Κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά<br>test   | 56,65                   | 17 | 26,542            |            |    |       |
|                                   |                         |    |                   |            |    |       |
| Κλίμακα ιδέες ανάκλησης           | 67,35                   | 17 | 34,617            | 1,658      | 16 | 0,117 |
| Κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά<br>test   | 56,65                   | 17 | 26,542            |            |    |       |
|                                   |                         |    |                   |            |    |       |
| Κλίμακα αντίληψη                  | 59,00                   | 17 | 30,104            | 0,364      | 16 | 0,721 |
| Κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά<br>test   | 56,65                   | 17 | 26,542            |            |    |       |
|                                   |                         |    |                   |            |    |       |
| Κλίμακα μέσο μήκος<br>εκφοράς     | 56,59                   | 17 | 30,715            | -<br>0,008 | 16 | 0,994 |
| Κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά<br>test   | 56,65                   | 17 | 26,542            |            |    |       |
|                                   |                         |    |                   |            |    |       |
| Κλίμακα Λήθη ή<br>Forgetting      | 71,36                   | 14 | 27,402            | 0,970      | 13 | 0,350 |
| Κλίμακα Λεξιλόγιο Αθηνά<br>test   | 63,50                   | 14 | 20,225            |            |    |       |

Σχήμα 8: Ραβδόγραμμα για τους μέσους όρους των σκορ της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ.



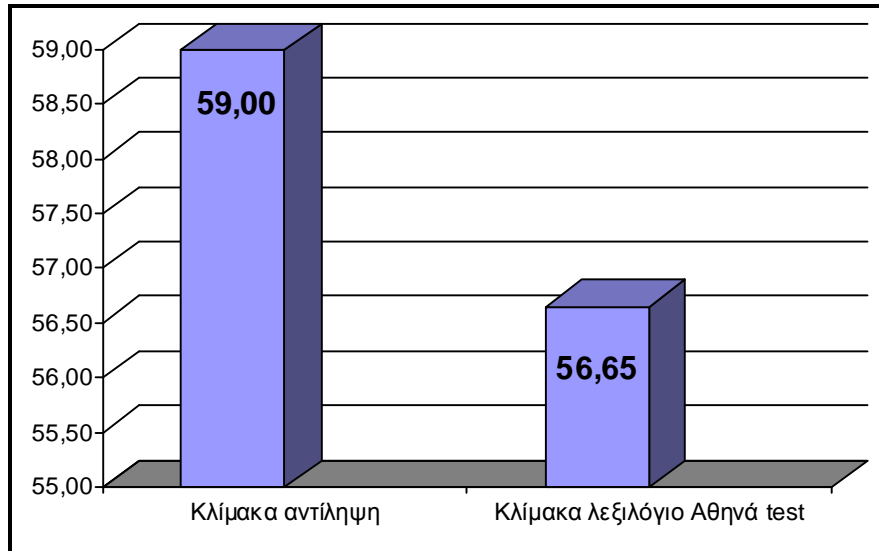
Το μέσο σκορ για την κλίμακα Ιδέες Ανάκλησης υπολογίστηκε 67,35 και η τυπική απόκλιση 34,617 ενώ το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test υπολογίστηκε 56,65 και η τυπική απόκλιση 26,542 (Πίνακας 10, Σχήμα 9). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(16)=1,658$ ,  $p=0,117$ ).

Σχήμα 9: Ραβδόγραμμα για τους μέσους όρους των σκορ της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης αφήγησης και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ.



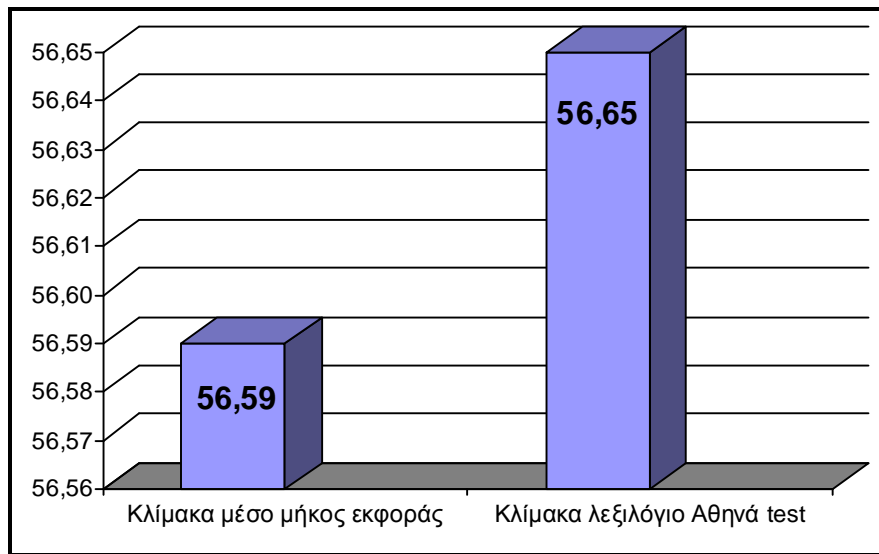
Το μέσο σκορ για την κλίμακα Αντίληψη υπολογίστηκε 59,00 και η τυπική απόκλιση 30,104 ενώ το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο Αθηνά test υπολογίστηκε 56,65 και η τυπική απόκλιση 26,542 (Πίνακας 10, Σχήμα 10). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(16)=0,364$ ,  $p=0,721$ ).

Σχήμα 10: Ραβδόγραμμα για τους μέσους όρους των σκορ της κλίμακας Αντίληψη και της κλίμακας λεξιλόγιο Αθηνά test.



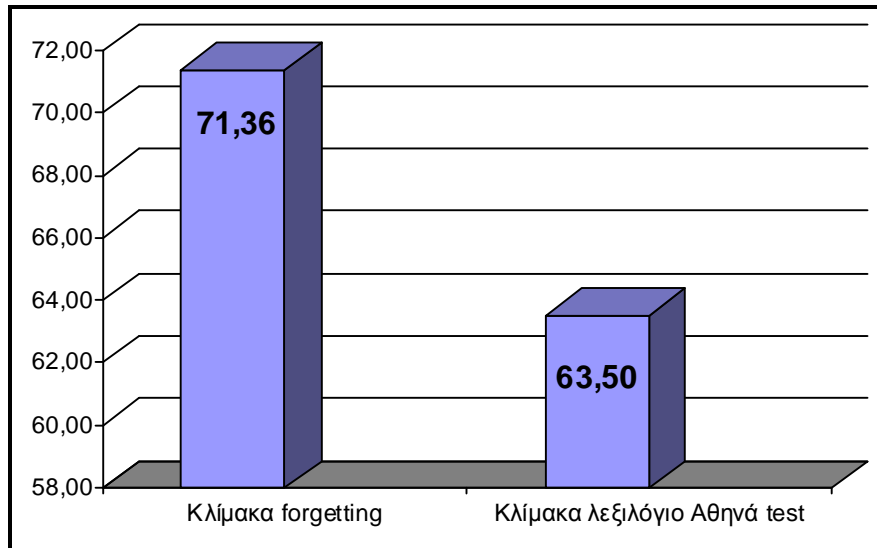
Το μέσο σκορ για την κλίμακα Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη υπολογίστηκε 56,59 και η τυπική απόκλιση 30,715, ενώ το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο Αθηνά test υπολογίστηκε 56,65 και η τυπική απόκλιση 26,542 (Πίνακας 10, Σχήμα 11). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(16)=-0,008$ ,  $p=0,994$ ).

Σχήμα 11: Ραβδόγραμμα για τους μέσους όρους των σκορ της κλίμακας Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test.



Το μέσο σκορ για την κλίμακα Λήθη ή Forgetting υπολογίστηκε 71,36 και η τυπική απόκλιση 27,402, ενώ το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ υπολογίστηκε 63,50 και η τυπική απόκλιση 20,225 (Πίνακας 10, Σχήμα 12). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(13)=0,970$ ,  $p=0,350$ ).

Σχήμα 12: Ραβδόγραμμα για τους μέσους όρους των σκορ της κλίμακας Λήθης - Forgetting και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test.



Τέλος, θα ερευνηθεί αν υπάρχει διαφορά στις μέσες τιμές του σκορ των κλιμάκων Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης, Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας και Λεξιλόγιο του Αθηνά test ανάμεσα στα δύο φύλα των παιδιών.

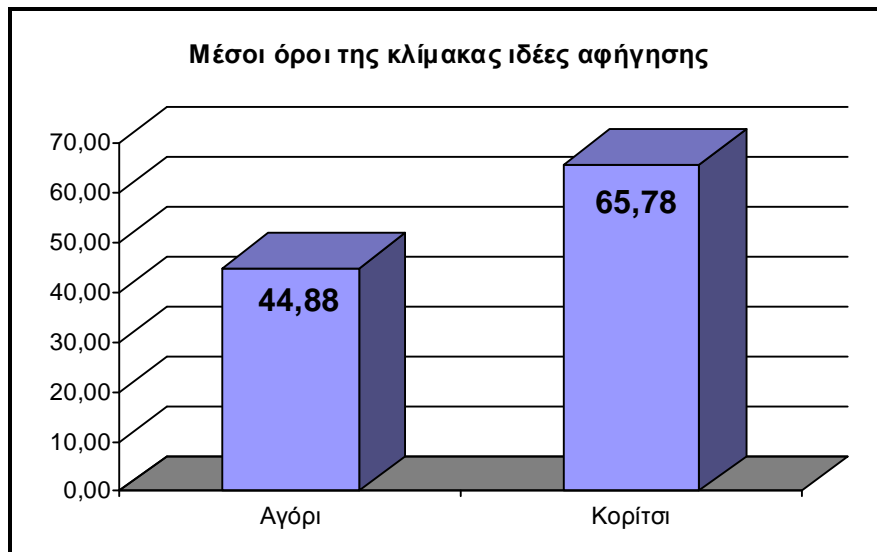


Πίνακας 11: Σύγκριση μέσων σκορ των κλιμάκων Ιδέες Αρχικής Αφήγησης, Ιδέες Ανάκλησης του ERRNI και Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ για τα δύο φύλα.

|  |         | N | Μέσος<br>όρος<br>(mean) | Std.<br>Deviati<br>on | t-test     | df | p     |
|--|---------|---|-------------------------|-----------------------|------------|----|-------|
| Κλίμακα Ιδέες<br>Περιεχομένου<br>Αρχικής<br>Αφήγησης   | Αγόρι   | 8 | 44,88                   | 36,002                | -<br>1,316 | 15 | 0,208 |
|  | Κορίτσι | 9 | 65,78                   | 29,478                |            |    |       |
|  |         |   |                         |                       |            |    |       |
| Κλίμακα Ιδέες<br>Περιεχομένου<br>Ανάκλησης<br>ιστορίας | Αγόρι   | 8 | 65,63                   | 36,781                | -<br>0,188 | 15 | 0,853 |
|  | Κορίτσι | 9 | 68,89                   | 34,747                |            |    |       |
|  |         |   |                         |                       |            |    |       |
| Κλίμακα<br>Λεξιλόγιο του<br>Αθηνά test                 | Αγόρι   | 8 | 60,63                   | 25,573                | 0,570      | 15 | 0,577 |
|  | Κορίτσι | 9 | 53,11                   | 28,405                |            |    |       |

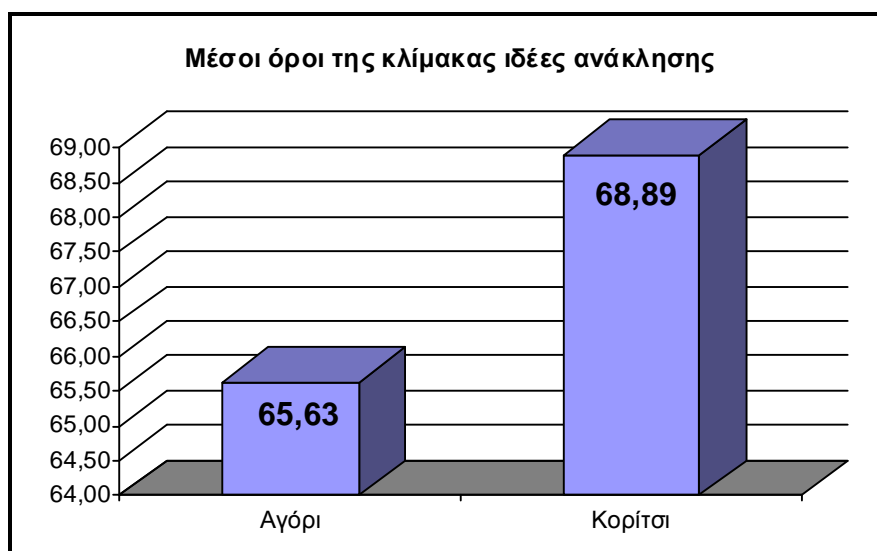
Το μέσο σκορ στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης για τα αγόρια υπολογίστηκε 44,88 και η τυπική απόκλιση 36,002 ενώ για τα κορίτσια υπολογίστηκε 65,78 και η τυπική απόκλιση 29,478 (Πίνακας 11, Σχήμα 13). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(15)=-1,316$ ,  $p=0,208$ ).

Σχήμα 13: Ραβδόγραμμα των μέσων όρων των αγοριών και κοριτσιών για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης.



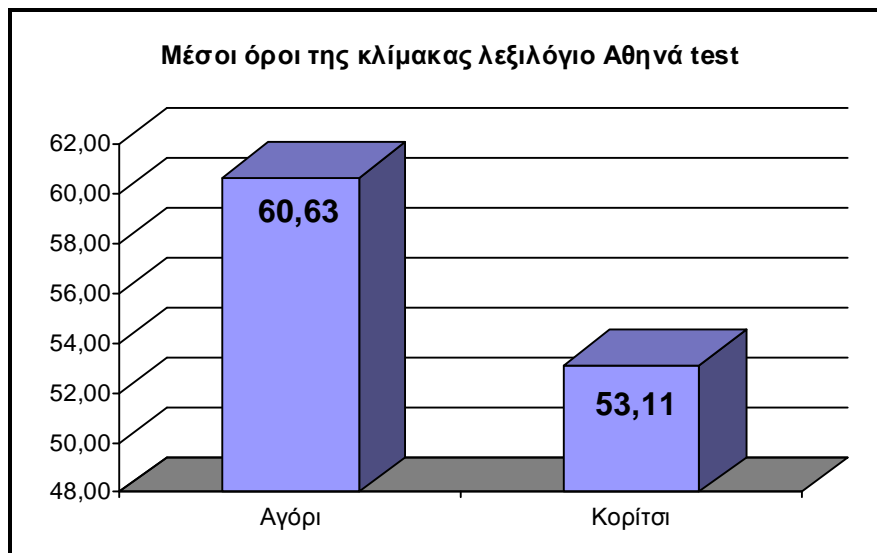
Το μέσο σκορ στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης ιστορίας για τα αγόρια υπολογίστηκε 65,63 και η τυπική απόκλιση 36,781, ενώ για τα κορίτσια υπολογίστηκε 68,89 και η τυπική απόκλιση 34,747 (Πίνακας 11, Σχήμα 14). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(15)=-0,188$ ,  $p=0,853$ ).

Σχήμα 14: Ραβδόγραμμα των μέσων όρων των αγοριών και κοριτσιών για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης ιστορίας.



Το μέσο σκορ στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά test για τα αγόρια υπολογίστηκε 60,63 και η τυπική απόκλιση 25,573, ενώ για τα κορίτσια υπολογίστηκε 53,11 και η τυπική απόκλιση 28,405 (Πίνακας 11, Σχήμα 15). Η διαφορά που παρατηρείται δεν είναι στατιστικά σημαντική ( $t(15)=0,570$ ,  $p=0,577$ ).

Σχήμα 14: Ραβδόγραμμα των μέσων όρων των αγοριών και κοριτσιών για την κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά test.



## ΙΧ. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Παρόλο που το δείγμα ήταν σχετικά μικρό, οι στατιστικές αναλύσεις έδειξαν ότι η απόδοση των παιδιών, ως προς την εκατοστιαία τιμή, σε όλες τις κλίμακες του τεστ του αφηγηματικού λόγου ERRNI, καθώς και στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ ακολουθούν κανονική κατανομή. Τα χαρακτηριστικά της κατανομής για την κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης (55,94), για την κλίμακα Μέσου Μήκους Εκφοράς (56,59) και για την κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ (56,65) τείνουν σε παρόμοια αποτελέσματα. Η μέση τιμή της κατανομής για την κλίμακα της Αντίληψης (59,00) είναι υψηλότερη περίπου δυο μονάδες από την αντίστοιχη του Λεξιλογίου. Ακόμη μεγαλύτερη διαφορά παρατηρείται στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας, με μέση τιμή 67,35 από την μέση τιμή της κλίμακας Λεξιλόγιο (56,65). Το αποτέλεσμα αυτό, προκύπτει από το γεγονός ότι η απόδοση των εξεταζομένων στην αφήγηση για δεύτερη φορά της ίδιας ιστορίας ήταν καλύτερη από την αρχική τους αφήγηση. Πιθανός λόγος είναι η καλή μακρόχρονη λεκτική μνήμη. Αυτό το αποτέλεσμα, αν και το δείγμα είναι πολύ μικρό, δίνει μια πιθανότητα εγκυρότητας για τον ελληνικό πληθυσμό.

Όσον αφορά στην κλίμακα Λήθη, η μέση τιμή της κατανομής (71,36) είναι ιδιαίτερα υψηλή τιμή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι εξαιρέθηκαν τρία υποκείμενα από το συνολικό αριθμό του δείγματος. Συνεπώς, ο συνολικός αριθμός του δείγματος μόνο για αυτήν την κλίμακα ήταν 14. Το σύνολο των σωστών απαντήσεων ( raw score) για την κλίμακα Λήθη υπολογίζεται μέσω της διαφοράς των Standard score των ιδεών περιεχομένου της αρχικής αφήγησης και της ανάκλησης της ιστορίας. Σε περίπτωση που δεν πληρείται το κριτήριο, δηλαδή το Standard score των Ιδεών Περιεχομένου της αρχικής αφήγησης να είναι τουλάχιστον ίσο ή ανώτερο της τιμής 80, δεν μπορεί να υπολογιστεί το raw score της Λήθης. Τα τρία υποκείμενα που εξαιρέθηκαν από το συνολικό αριθμό του δείγματος δεν πληρούσαν αυτό το κριτήριο.

Ακόμη, η διαφορά των μέσο σκορ μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης, στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας και στην κλίμακα Λεξιλόγιο δεν είναι στατιστικά σημαντική. Όπως επίσης, ο στατιστικός έλεγχος t-test κατά ζεύγη έδειξε ότι το μέσο σκορ όλων των κλιμάκων της δοκιμασίας του αφηγηματικού λόγου ERRNI δεν διαφέρει στατιστικά σημαντικά από το μέσο σκορ της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ.

Το γεγονός, όμως ότι το δείγμα ήταν αρκετά μικρό είχε ως συνέπεια οι τιμές απόδοσης σε κάθε κλίμακα να είναι περισσότερο διασκορπισμένες γύρω από το Μ.Ο τους και η τυπική απόκλιση (S.D) να είναι αρκετά υψηλή τιμή. Σε περίπτωση που ο αριθμός του δείγματος ήταν μεγαλύτερος, οι τιμές απόδοσης σε κάθε κλίμακα θα ήταν λιγότερο διασκορπισμένες γύρω από το Μ.Ο τους, με αποτέλεσμα η τιμή της τυπικής απόκλισης (S.D) να ήταν ακόμα μικρότερη. Έτσι, πιθανώς και να προέκυπταν σημαντικά στατιστικές διαφορές σε αυτόν τον στατιστικό έλεγχο, μεταξύ του μέσου σκορ όλων των κλιμάκων του ERRNI με το μέσο σκορ της κλίμακας του Αθηνά τεστ.

Εξαιτίας του ότι είναι ήδη γνωστή μέσα από την βιβλιογραφία η συσχέτιση λεξιλογίου και ικανότητας αντίληψης, προτιμήθηκε να διερευνηθεί στατιστικά η συσχέτιση μεταξύ του Λεξιλογίου και του Περιεχομένου Ιδεών. Η στατιστική συσχέτιση Pearson μεταξύ των (εκατοστιαίων) τιμών της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά test είναι σημαντική ( $r=0,494$ ,  $p<0,05$ ), όπως αντίστοιχα, μεταξύ των (εκατοστιαίων) τιμών της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Ανάκλησης της ιστορίας και της κλίμακας Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ ( $r=0,650$ ,  $p<0,01$ ). Δηλαδή όταν αυξάνονται οι τιμές στην κλίμακα Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης και Ανάκλησης της ιστορίας, αυξάνονται και οι αντίστοιχες τιμές στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά test. Αυτό σημαίνει ότι όσο πιο πολλά

γεγονότα της ιστορίας είναι σε θέση να αφηγηθεί, αλλά και να επαναφηγηθεί ο εξεταζόμενος, σε χρονικό διάστημα δέκα με τριάντα λεπτών, τόσο πιο πολλές έννοιες- λέξεις γνωρίζει και μπορεί να ορίσει.

Αυτή η συσχέτιση φαίνεται αναμενόμενη, καθώς και οι δυο κλίμακες αναφέρονται στο γλωσσικό περιεχόμενο. Το περιεχόμενο της αφήγησης της ιστορίας προϋποθέτει ενεργό μνήμη (μνήμης εργασίας) καθώς και γνωσιακή (σημασιολογική) μνήμη, ενώ η ικανότητα παραγωγής ορισμών- λεξιλόγιο προϋποθέτει μόνο γνωσιακή (σημασιολογική) μνήμη. Συνεπώς, το περιεχόμενο της αφήγησης πηγάζει από ένα προσωρινό ερέθισμα, δηλαδή μια ιστορία, που ο εξεταζόμενος καλείται να κατανοήσει, να επεξεργαστεί και να θυμηθεί. Αντίθετα, η γλωσσική ικανότητα να βρίσκει συνώνυμα ή να δίνει ορισμούς σε λέξεις, ανάλογα με την ηλικία του εξεταζόμενου, προέρχεται από γνωστικά και γλωσσικά παγιωμένα σχήματα. Στην πραγματικότητα, μοιάζει με την ανάκληση του νοητικού και γλωσσικού υλικού.

Σε μια μη επίσημη συζήτηση με τις εκπαιδευτικούς των παιδιών, ο ερευνητής ενημερώθηκε για την μαθησιακή επίδοση των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα. Συνεπώς, προκύπτει μια μη επίσημη σύγκριση της απόδοσης των παιδιών στις ακαδημαϊκές τους ικανότητες με την απόδοσή τους στην αφηγηματική δοκιμασία ERRNI και στην κλίμακα Λεξιλόγιο του Αθηνά τεστ. Τα παιδιά που είχαν καλή επίδοση σε όλες τις κλίμακες των δοκιμασιών, είχαν καλή ακαδημαϊκή επίδοση. Αντίθετα, οι μαθητές με την χαμηλότερη επίδοση στις δοκιμασίες που χορηγήθηκαν, είχαν χαμηλότερη ακαδημαϊκή επίδοση, κυρίως σε γλωσσικά μαθήματα.

## X. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η έρευνα αυτή, που είχε ως στόχο να διερευνήσει σε πιλοτικό επίπεδο κατά πόσο η πρωτοπόρα αυτή δοκιμασία του αφηγηματικού λόγου, ERRNI, είναι κατάλληλη για τα ελληνόπουλα, παρέχει ένα αισιόδοξο αποτέλεσμα. Η σύγκριση κάθε επιμέρους κλίμακας του τεστ ERRNI με την κλίμακα Λεξιλόγιο του σταθμισμένου τεστ Αθηνά δεν έδειξε στατιστική διαφορά. Επίσης, υπάρχει στατιστική συσχέτιση της κλίμακας Ιδέες Περιεχομένου Αρχικής Αφήγησης και Ανάκλησης με την κλίμακα Λεξιλόγιο. Συνεπώς, είναι σημαντικό να συνεχιστούν οι έρευνες σε μεγαλύτερο αριθμό δείγματος του φυσιολογικού πληθυσμού, ώστε αν τα αποτελέσματα συνεχίζουν να δείχνουν εγκυρότητα, να συνεχιστεί πιθανώς η στάθμιση για τον ελληνικό πληθυσμό.

Αυτό το τεστ θα μπορούσε να αποτελέσει ένα σπουδαίο λογοθεραπευτικό εργαλείο, αξιολογώντας άτομα με περισσότερο ή λιγότερο σοβαρές γλωσσικές-επικοινωνιακές διαταραχές, όχι μόνο ποσοτικά (συγκρινόμενες τιμές με το φυσιολογικό πληθυσμό), αλλά και ποιοτικά. Η ποιοτική μέτρηση του περιεχομένου της ιστορίας θεωρείται ως δείκτης της απόδοσης του εξεταζόμενου να μεταφέρει περίπλοκες αφηγηματικές πληροφορίες. Πιθανώς ένας εξεταζόμενος να εμφανίσει δυσκολία στην μεταφορά περίπλοκων αφηγηματικών πληροφοριών, ενώ δεν εμφανίζει κάποια σοβαρή γλωσσική διαταραχή σε δοκιμασίες που εξετάζουν την γλωσσική έκφραση σε επίπεδο μεμονωμένων λέξεων ή φράσεων.

Οι ερωτήσεις που παρουσιάζονται στην κλίμακα Αντίληψης αξιολογούν ποιοτικά την ικανότητα του εξεταζόμενου να εξάγει συμπεράσματα από την ιστορία και να θυμάται λεπτομέρειες αυτής. Στην κλίμακα αυτή, περιλαμβάνονται ερωτήσεις σχετικά με τις λανθασμένες αντιλήψεις και τα συναισθήματα του χαρακτήρα της ιστορίας, στις οποίες τα παιδιά με διαταραχές αυτισμού αντιμετωπίζουν δυσκολία, λόγω του ελλείμματός τους στην θεωρία

του Νού. Το Μέσο Μήκος Εκφοράς ανά λέξη είναι ένας δείκτης συντακτικής περιπλοκότητας γλωσσικής έκφρασης και δύναται να δείξει τους γλωσσικούς περιορισμούς ενός εξεταζόμενου, που δεν κάνει πολλά γραμματικά λάθη. Για παράδειγμα, ένα χαμηλό standard score στο MME ανά λέξη μπορεί να καθρεφτίζει το γεγονός ότι οι φράσεις του εξεταζόμενου δεν είναι δομικά περίπλοκες δηλαδή δεν περιλαμβάνουν κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις. Δυστυχώς όμως, υπάρχουν πολλές πλευρές μορφο-συντακτικής διαταραχής που δεν μπορεί να ανιχνευτούν μέσα από το MME ανά λέξης, όπως δυσκολίες στο γένος ή στην πτώση των αντωνυμιών, στην συμφωνία υποκειμένου – ρήματος, την σύγχυση αόριστου και ενεστώτα χρόνου στην ίδια ρηματική φράση. Γι' αυτό ακολουθείται ποιοτική ανάλυση των λαθών.

Σε περίπτωση που συνεχιστεί η έρευνα, ίσως θα ήταν χρήσιμο να τροποποιηθούν ορισμένες εικόνες εκμείευσης της αφήγησης, ώστε να πλησιάζουν περισσότερο στην ελληνική κουλτούρα. Πιο συγκεκριμένα στην τρίτη και τέταρτη εικόνα, ο κύριος ήρωας της ιστορίας, ένα αγόρι που πηγαίνει στην αγορά, κρατάει την ειδική τσάντα που συνηθίζουν οι Αγγλοσάξονες να κρατούν, γεγονός που δημιουργούσε σύγχυση σε ορισμένους εξεταζόμενους, ονομάζοντάς την βαλίτσα.



## XI. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- § Αναγνωστόπουλος, Β.Δ., Κουλουμπή, Κ., Παπαρούση, Μ., Σταυρουλάκη, Ε., & Τσιλιμένη, Τ., (2007). *Αφήγηση και εκπαίδευση. Εισαγωγή στην τέχνη της αφήγησης. Άρθρα και μελετήματα*. Εκδόσεις εργαστηρίου Λόγου και Πολιτισμού, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
- § Au C. W., Stokes, S. F., & Wang. A. M.Y., (2004). Three measures of language production for Cantonese – speaking school aged student in a story retelling task. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 47, 1164-78.
- § Catts, H. W., Fey, M. E., & Proctor- Williams, K., ( 2004). Oral and written story composition skills of children with language impairment. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 47, 1301-18
- § Goldman, S., (2008). *Narratives of Personal Events in children with Autism and developmental Language Disorders*. Poster. [Sylviegold@aol.com](mailto:Sylviegold@aol.com)
- § www. Asha.org (2003). Working memory capacity and language processes in children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 46, 1138-53 retrieved in 19/2/08, Wilson web
- § Kaderavek, J. N & Sulzby, E., ( 2000). Narrative production by children with and without specific language impairment : oral narrative and emergent readings. *Journal of Speech, Language and Hearing Research*. 43, 34-49.
- § Lilles, B. Z., (1993). Narrative discourse in children with language disorders and children with normal language: a critical review of the literature. *Journal of speech and hearing research*, 36, 868-882.
- § Lilles, B. Z., Duffy, R. J., Merritt, D. D., & Purcell, S. L., ( 1995). Measurement of narrative discourse ability in children with language disorders. *Journal of speech and hearing research*, 38, 415-425.
- § McGregor, K. K.. (2000). The development and enhancement of narrative skills in a preschool classroom : towards a solution to clinical- client mismatch. *American Journal of Speech- Language Pathology*, 9, 55-71.

§ Norbury, C. F., & Bishop, D. V. M. ( 2002). Inferential processing and story recall in children with communication problems : a comparison of specific language impairment, pragmatic language impairment and high- functioning autism. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 37, 227-251.

§ Paul. R., Hernandez, R., Taylor, L., & Johnson, K., ( 1996). Narrative development in late talkers : Early school age. *Journal of speech and hearing research*. 39, 1295-1303.

§ Pearson, B., & de Villiers, P., (2006). Discourse, narrative & pragmatic development. *Encyclopedia of language & linguistic*. 686-693.

§ Wagner, C. R., Nettelbladt, U., Sahlen, B., & Nilholm, C., (2000). Conversation versus narration in pre-school children with language impairment. *International Journal of Language & Communication Disorder*. 35, 83-93.

# ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

## Πρωτόκολλο απαντήσεων αγγλικό

### Expression, Reception and Recall of Narrative Instrument (ERRNI)

# ERRNI

#### Version 1 Record Form: Fish Story

|                          |                   |       |     |
|--------------------------|-------------------|-------|-----|
| Name/ID: .....           | Year              | Month | Day |
| Age: ..... Gender: ..... | Test Date         |       |     |
| Tester: .....            | Birth Date        |       |     |
| School/Class: .....      | Chronological Age |       |     |

Comments:

#### Record start time of client's narrative (hour and minutes)

|                       |                 |                    |
|-----------------------|-----------------|--------------------|
| Initial story-telling | Recall of story | Retention interval |
|                       |                 |                    |

#### Comprehension questions (given after final recall)

(\* indicates literal question; be careful to ensure page giving the answer is not visible)

| Q  | Pie | Question   | Response | Score |
|----|-----|--|----------|-------|
| P. | A   | What sort of pet does the boy have?                                |          |       |
| 1. | B   | Why did the boy's mother give him money?                           |          |       |
| 2* | C   | On the next page, which animals were at the front of the pet shop? |          |       |
| 3* | I   | Where did they eat their ice-creams?                               |          |       |
| 4. | K   | What did the girl think was in her yellow bag?                     |          |       |
| 5. | K   | What did the boy expect to find in his bag when he got home?       |          |       |
| 6. | L   | How did the boy feel when he found the doll?                       |          |       |
| 7* | L   | On the next page, there is a telephone. What colour is it?         |          |       |
| 8. | M   | Who is the mother talking to on the phone?                         |          |       |
| 9. | N   | How did the boy feel when the girls came to his house?             |          |       |
|    |     |  | TOTAL    |       |

 **Harcourt Assessment**  
The Psychological Corporation

Published by Harcourt Assessment, 32 Jamestown Road, London NW1 7BY  
Copyright © Harcourt Assessment 2004.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

Printed in the United Kingdom

ISBN 0 7491 7608 6

### Scoring of story content

Score 0, 1 or 2

| Ideas: 2 points for full idea                 | Initial story-telling | Recall |
|---|-----------------------|--------|
| 1. boy feeds pet fish                         |                       |        |
| 2. mother gives boy money                     |                       |        |
| 3. to buy another fish                        |                       |        |
| 4. boy sets off down the street/ to the shops |                       |        |
| 5. he arrives at the pet shop                 |                       |        |
| 6. shows the shopkeeper the fish he wants     |                       |        |
| 7. the shopkeeper puts the fish in his bag    |                       |        |
| 8. the boy buys the fish                      |                       |        |
| 9. he sets off home                           |                       |        |
| 10. he meets two friends                      |                       |        |
| 11. the boy and girl go to buy an ice-cream   |                       |        |
| 12. the little girl takes fish out of bag     |                       |        |
| 13. they sit on the bench                     |                       |        |
| 14. and eat their ice-creams                  |                       |        |
| 15. the boy waves goodbye and goes home       |                       |        |
| 16. he finds he has a doll in his bag         |                       |        |
| 17. he tells his mother                       |                       |        |
| 18. mum phones his friends                    |                       |        |
| 19. his friends come over with the fish       |                       |        |
| 20. they exchange contents of bags            |                       |        |
| 21. the boy gets his fish back                |                       |        |
| 22. the boy puts the new fish in the tank     |                       |        |
| 23. the boy shows his friends the fish        |                       |        |
| 24. the little girl is happy to have her doll |                       |        |
| <b>TOTAL IDEAS SCORE</b>                      |                       |        |

### Scoring of MLUw

|                       | N word     | N utterances |
|-----------------------|------------|--------------|
| Initial story-telling |            |              |
| Recall                |            |              |
| <b>TOTAL</b>          | <b>(A)</b> | <b>(B)</b>   |
| <b>MLUw (A/B)</b>     |            |              |

### Summary

|                              | Raw score    | Percentile | Standard score |
|------------------------------|--------------|------------|----------------|
| Ideas: initial story-telling |              |            | <b>(C)</b>     |
| Ideas: recall                |              |            | <b>(D)</b>     |
| Forgetting*                  | <b>(C-D)</b> |            |                |
| Comprehension                |              |            |                |
| MLUw                         |              |            |                |

\*forgetting score: has low reliability; do not use diagnostically  
do not compute for children under 6;0 years  
do not compute if the standard score for initial story telling is < 80

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

|   |
|---|
| 1. το αγόρι ταΐζει το ψαράκι του                                      |
| 2. η μητέρα δίνει χρήματα στο αγόρι                                   |
| 3. να αγοράσει ένα άλλο ψάρι  |
| 4. το αγόρι κατέβηκε στο δρόμο ή στα μαγαζιά                          |
| 5. έφτασε στο μαγαζί που πουλούσε κατοικίδια                          |
| 6. δείχνει στην πωλήτρια/ υπάλληλο το ψάρι που θέλει να αγοράσει      |
| 7. η πωλήτρια βάζει το ψάρι στην τσάντα του                           |
| 8. το αγόρι αγοράζει το ψάρι  |
| 9. φεύγει για το σπίτι  |
| 10. συναντάει δύο φίλες   |
| 11. το αγόρι και το κορίτσι πηγαίνουν να αγοράσουν ένα παγωτό         |
| 12. το μικρό κορίτσι βγάζει το ψάρι έξω από την τσάντα                |
| 13. κάθονται στο παγκάκι  |
| 14. και τρώνε το παγωτό τους  |
| 15. το αγόρι χαιρετάει το κορίτσι και πηγαίνει σπίτι                  |
| 16. βρίσκει ότι έχει μια κούκλα στην τσάντα του                       |
| 17. το λέει στην μητέρα/ μαμά του                                     |
| 18. η μαμά τηλεφωνεί στις φίλες του                                   |
| 19. οι φίλες του έρχονται στο σπίτι με το ψάρι                        |
| 20. ανταλλάζουν τα περιεχόμενα των τσαντών τους                       |
| 21. το αγόρι παίρνει πίσω το ψάρι του                                 |
| 22. βάζει το νέο του ψάρι στο ενυδρείο ή γυάλα                        |
| 23. το αγόρι δείχνει στις φίλες του το ψάρι                           |
| 24. το μικρό κορίτσι είναι χαρούμενο που έχει/ βρίσκει την κούκλα της |

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

ERRNI

| Όνομα (αρχικά) | Ηλικία | Φύλο    | Ιδέες αφήγησης |            |                | Ιδέες ανάκλησης |            |                |
|----------------|--------|---------|----------------|------------|----------------|-----------------|------------|----------------|
|                |        |         | raw score      | εκατ. τιμή | standard score | raw score       | εκατ. τιμή | standard score |
| A. Π           | 8;2    | Αγόρι   | 29             | 86         | 116            | 29              | 97         | 128            |
| E. Γ           | 7;8    | Κορίτσι | 26             | 77         | 111            | 30              | 99         | 135            |
| K. A           | 7;5    | Κορίτσι | 27             | 88         | 118            | 23              | 92         | 121            |
| A. Γ           | 8;2    | Αγόρι   | 33             | 96         | 126            | 35              | >99        | 135            |
| E. Z           | 7;11   | Κορίτσι | 10             | 1          | 65             | 6               | <1         | <65            |
| Γ. Π           | 8;2    | Αγόρι   | 24             | 56         | 102            | 26              | 91         | 120            |
| N. Δ           | 8;1    | Αγόρι   | 3              | <1         | <65            | 1               | <1         | <65            |
| B. Φ           | 7;9    | Κορίτσι | 24             | 64         | 105            | 21              | 77         | 111            |
| M. Τσα         | 8;0    | Κορίτσι | 25             | 63         | 105            | 18              | 47         | 99             |
| I. X           | 7;6    | Κορίτσι | 21             | 42         | 97             | 14              | 32         | 93             |
| A. Τσο         | 7;8    | Αγόρι   | 13             | 5          | 75             | 13              | 26         | 90             |
| K. Π           | 7;9    | Αγόρι   | 24             | 64         | 105            | 26              | 95         | 125            |
| Σ.Σ            | 7;11   | Κορίτσι | 31             | 95         | 125            | 21              | 77         | 111            |
| Σ.Σ            | 7;10   | Αγόρι   | 18             | 23         | 89             | 18              | 59         | 103            |
| Δ.Π            | 8;2    | Κορίτσι | 31             | 92         | 121            | 30              | 98         | 131            |
| X.Μπ           | 8;6    | Αγόρι   | 21             | 28         | 91             | 21              | 57         | 103            |
| I. K           | 8;0    | Κορίτσι | 26             | 70         | 108            | 29              | 97         | 128            |

| Όνομα (αρχικά) | Αντίληψη  |            |                | Μ.Μ.Ε ανα λέξη |            |                |
|----------------|-----------|------------|----------------|----------------|------------|----------------|
|                | raw score | εκατ. τιμή | standard score | raw score      | εκατ. τιμή | standard score |
| Α. Π           | 11        | 36         | 95             | 9,51           | 79         | 112            |
| Ε. Γ           | 14        | 78         | 112            | 8,2            | 48         | 99             |
| Κ. Α           | 12        | 64         | 105            | 9,52           | 87         | 117            |
| Α. Γ           | 14        | 73         | 109            | 11,86          | 99         | 135            |
| Ε. Ζ           | 7         | 7          | 78             | 3,85           | <1         | <65            |
| Γ. Π           | 16        | 90         | 119            | 8,76           | 62         | 105            |
| Ν. Δ           | 3         | <1         | <65            | 5,71           | 3          | 72             |
| Β. Φ           | 16        | 92         | 121            | 9,54           | 83         | 114            |
| Μ. Τσα         | 14        | 73         | 109            | 9,69           | 79         | 112            |
| Ι. Χ           | 16        | 92         | 121            | 9,02           | 73         | 109            |
| Α. Τσο         | 16        | 92         | 121            | 4,65           | 1          | 65             |
| Κ. Π           | 12        | 55         | 102            | 9,14           | 73         | 109            |
| Σ. Σ           | 12        | 55         | 102            | 9,36           | 78         | 112            |
| Σ. Σ           | 10        | 30         | 92             | 7,82           | 41         | 97             |
| Δ. Π           | 15        | 83         | 114            | 8,76           | 62         | 105            |
| Χ. Μπ          | 10        | 21         | 88             | 8,54           | 51         | 100            |
| Ι. Κ           | 13        | 61         | 104            | 8,14           | 42         | 97             |

| Όνομα (αρχικά) | Ηλικία | ERRNI                                    |            |                | Αθηνά ΤΕΣΤ |            |                | Παρατηρήσεις   |
|----------------|--------|--|------------|----------------|------------|------------|----------------|--|
|                |        | raw score                                | εκατ. τιμή | standard score | raw score  | εκατ. τιμή | standard score |  |
| A. Π           | 8:2    | -12                                      | 84         | 115            | 27         | 50         | 10 8:11        | Τρίδυμα  |
| E. Γ           | 7:8    | -24                                      | 98         | 131            | 24         | 63         | 11 8:4         |  |
| K. A           | 7:5    | -3                                       | 59         | 103            | 17         | 37         | 9 7:0          | Σύμφωνα με δασκάλα, συνεσταλαγμένο και όχι ομιλητικό παιδί. αλλά πολύ καλή μαθήτρια.   |
| A. Γ           | 8:2    | -9                                       | 77         | 111            | 34         | 84         | 13 10:3        |  |
| E. Z           | 7:11   | εται. λόγω Standard score για την αρχική |            |                | 8          | 2          | 4 5:1          | Σύμφωνα με δασκάλα, όχι καλή μαθήτρια στο μάθημα της γλώσσας σε σχέση με συμμαθητές της. Αντίθετα, πολύ έξυπνη και καλή στα μαθηματικά |
| Γ. Π           | 8:2    | -18                                      | 93         | 122            | 31         | 75         | 12 9:8         | Τρίδυμα  |
| Δ. Ν           | 8:1    | εται. λόγω Standard score για την αρχική |            |                | 15         | 9          | 6 6:7          |  |
| B. Φ           | 7:9    | -6                                       | 69         | 107            | 25         | 63         | 11 8:7         |  |
| M. Τσα         | 8:0    | 6  | 30         | 92             | 19         | 16         | 7 7:5          |  |
| I. X           | 7:6    | 4  | 36         | 95             | 27         | 75         | 12 8:11        |  |
| A. Τσο         | 7:8    | εται. λόγω Standard score για την αρχική |            |                | 25         | 63         | 11 8:7         | οδοντοστοιχία Angle class 1  |
| K. Π           | 7:9    | -20                                      | 95         | 125            | 32         | 91         | 14 9:10        |  |
| Σ. Σ           | 7:11   | 14                                       | 11         | 82             | 30         | 84         | 13 9:6         |  |
| Σ. Σ           | 7:10   | -14                                      | 88         | 118            | 26         | 63         | 11 8:9         | Αργή ανάκληση λέξεων   |
| Δ. Π           | 8:2    | -10                                      | 80         | 113            | 28         | 63         | 11 9:1         | Τρίδυμα  |
| X. Μπ.         | 8:6    | -12                                      | 84         | 115            | 29         | 50         | 10 9:4         |  |
| I. K           | 8:0    | -20                                      | 95         | 125            | 31         | 75         | 12 9:8         |  |